

บทบาทของมุสลิมไทยในการเคลื่อนไหวทางสังคมผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจอิสลาม
ในประเทศไทย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Social movement and the role of Muslim Thai in driving The Islamic economy

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทของมุสลิมไทยในการเคลื่อนไหวทางสังคม
ผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจอิสลามในประเทศไทย

โดย

นายสมพร หลงจิ

สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์การเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร. ศราวุฒิ อารีย์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ดร. ศราวุฒิ อารีย์)

.....กรรมการ

(ดร. วัชรพงศ์ รติสุขพิมล)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร. อดิษฐ์ อมาตยกุล)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
บทที่ 2 การเคลื่อนไหวอิสลามในประเทศไทย.....	1
บทที่ 3 การเคลื่อนไหวเพื่อจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	1
บทที่ 4 การเคลื่อนไหวเพื่อออกกฎหมายบริหารองค์กรอิสลามและกิจการฮาลาล.....	1
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	1
รายการอ้างอิง.....	8
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	10

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านเชื้อชาติ การนับถือศาสนา การปฏิบัติ ตามประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และสังคมไทยให้การยอมรับในความหลากหลายนี้ รัฐธรรมนูญไทยทุกฉบับให้การรับรองเสรีภาพการปฏิบัติตามความเชื่อที่หลากหลายเหล่านี้ รัฐธรรมนูญปี 2560 ไม่เพียงกำหนดให้ปวงชนชาวไทยมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและปฏิบัติ ตามความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น (มาตรา 31) แต่ยังกำหนดให้ภาครัฐดำเนินการจัดสร้าง โครงสร้าง พื้นฐานให้กับประชาชนด้วย โครงสร้างพื้นฐานที่กำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ รวมโครงสร้าง พื้นฐานทางความเชื่อทางศาสนาด้วย แต่ก็มีบางช่วงเวลาที่ผู้กุมอำนาจรัฐได้ลดรอนสิทธิเสรีภาพการ ปฏิบัติตามหลักศาสนา ส่วนใหญ่เกิดในยุคเผด็จการ โดยเฉพาะยุคสมัยจอมพล.พิบูลสงคราม

อย่างไรก็ตาม แม้โครงสร้างส่วนบนของสังคมไทยให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา การ ปฏิบัติตามหลักศาสนาบางอย่างไม่สามารถทำได้ ด้วยมีโครงสร้างเดิมเป็นอุปสรรค อย่างผู้นับถือ ศาสนาอิสลามแม้จะปฏิบัติตามบทบัญญัติได้ เช่น การละหมาด การถือศีลอด การออกชะกาต รวมถึงการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ แต่ยังมีโครงสร้างหลายประการในสังคม โดยเฉพาะ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่มุสลิมไม่สามารถปฏิบัติได้ ยกตัวอย่างเช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มี ระบบดอกเบี้ยของระบบธนาคารตามโครงสร้างของทุนนิยม มุสลิมไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้ ทั้งการฝากเงิน การกู้ยืมเงิน หรือแม้กระทั่งการเข้าไปเป็นพนักงานของธนาคารก็ตาม

เป็นที่ทราบกันดีว่า มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดตามกรอบความเชื่อ ของศาสนาที่กำหนดให้ผู้ศรัทธาปฏิบัติ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งพิธีกรรม การเมือง สังคม ตลอดจนด้านเศรษฐกิจ เป้าหมายเพื่อให้เกิดสันติสุขกับผู้ปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่ความ สันติสุขในสังคม และเชื่อมโยงไปถึงความสงบสุขในภพภูมิหน้า โลกหลังความตาย และโลกใหม่ ด้วย

อธิบายได้ว่า อิสลามเชื่อในพระเจ้าหรืออัลเลาะห์ ในภาษาอาหรับหรือGod ใน ภาษาอังกฤษว่า เป็นผู้ทรงเดชานุภาพ เป็นผู้สร้างจักรวาลและควบคุมบริหารจักรวาล เป็นผู้สร้าง

โลกและสร้างมนุษย์และวางกฎเกณฑ์ในการบริหาร โลกและการบริหารมนุษย์ จากมนุษย์คนแรก คืออาดัม จนกระจายมากมายในปัจจุบัน ทรงส่งศาสนทูตมาสั่งสอนมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัย และในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคสุดท้าย ศาสนทูตมุฮัมมัด(ช.ล.) ได้ถูกส่งมาประกาศกฎเกณฑ์แห่งพระเจ้า เมื่อ 1,400 ปีก่อน โดยมีคัมภีร์อัลกุรอานเป็นทางนำ

คัมภีร์อัลกุรอานได้บัญญัติรายละเอียดในแนวทางปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติของมุสลิม เอาไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งได้รวมศาสตร์แห่งความรู้ทุกแขนงเอาไว้ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ ชีววิทยา ซึ่งบัญญัติหลายประการนักวิทยาศาสตร์ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันได้ทำการพิสูจน์พบว่า เป็นข้อเท็จจริง ยกตัวอย่าง อัล กุรอาน บัญญัติว่า พระองค์ทรง ทำให้น้ำน้ำทั้งสองไหลมาบรรจบกันระหว่างมันทั้งสองมีที่กั้นกีดขวาง มันจะไม่ล้ำเขตต่อกัน. (กุรอาน, 55:19-20) ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ได้พิสูจน์พบว่า ทะเล 2 ทะเลที่เชื่อมต่อกันนั้น น้ำทะเลไม่ ไหลรวมกัน หรือตัวอย่างที่อัล กุรอาน ระบุถึงการสร้างดวงดาวและให้หมุนเป็นวงโคจรตามจักร ราศีว่า “พระองค์ทรงทำให้ดวงอาทิตย์มีแสงจ้าและดวงจันทร์มีแสงนวล และทรงกำหนดให้มันมี ทางโคจร เพื่อพวกท่านจะได้รู้จำนวนปีและการคำนวณ อัลลอฮุมิได้ทรงสร้างสิ่งเหล่านั้น เว้นแต่ ด้วยความจริง พระองค์ทรงจำแนกสัญญาณต่าง ๆ สำหรับหมู่ชนที่มีความรู้ (ยูनुส:5) เป็นความเชื่อ ว่า โลกกลม ก่อนที่กาลิเลโอ จะค้นพบว่าโลกกลมถึง 1,000 ปี เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาในอัล กุรอานที่ ได้รับการพิสูจน์จากการทดลองทางวิทยาศาสตร์นี้ ส่งผลต่อความเชื่อความศรัทธาของมุสลิมทุกคน เป็นการตอบคำถามว่า ทำไมมุสลิมจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และนอกจากอัลกุรอานแล้ว จริย วัตรของศาสนทูตมุฮัมมัด (ช.ล.) ที่เรียกว่า อัล ฮาดิษ เป็นสิ่งที่มุสลิมยึดถือควบคู่ไปกับสิ่งที่ บัญญัติไว้ในอัลกุรอาน

ด้วยข้อกำหนดอันเคร่งครัดทางศาสนาตามที่กล่าวว่า มุสลิมทุกคนเชื่อและต้องปฏิบัติตาม อย่างเคร่งครัดเช่นกัน มีเป้าหมายเพื่อความศรัทธาของตนเองและผลต่อสังคม รวมทั้ง ประเด็นด้าน เศรษฐกิจ ซึ่งในการศึกษาชั้นนี้ ได้หยิบยกมาศึกษาบทบาทการเคลื่อนไหวของชนชั้นนำของมุสลิม ในการขับเคลื่อน ใน 3 ประเด็น คือ 1. ระบบการเงินอิสลาม 2. สินค้าและบริการฮาลาล

การศึกษาใน 2 ประเด็นนี้ เป็นไปตามทฤษฎีด้านเศรษฐศาสตร์ เรื่องการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจ ที่ระบุว่า การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจเป็นไปได้ทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภคและสินค้า ทุน กระทบต่อสวัสดิการสังคม ต่อการสะสมทุน และประสิทธิภาพการผลิต(ริงสรค์ ณะพรพันธุ์ ,2546) รวมทั้ง มีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ ที่มีลักษณะการบริโภคร่วมกัน ไม่มีลักษณะของการ

กีดกัน (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์,กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย,2546) ซึ่งตามนิยามดังกล่าวมา ลักษณะของสินค้าฮาลาล การเงินอิสลาม หรือระบบชะกาต ถือเป็นสินค้าที่เข้าข่ายของสินค้าที่กำหนดนโยบายเศรษฐกิจ กล่าวคือ เป็นสินค้าที่กระทบต่อสวัสดิการสังคม กระทบต่อการสะสมทุน ประสิทธิภาพของการผลิต ตลอดจน มีความเป็นสาธารณะ มีลักษณะของการบริโภคร่วมกัน

การปฏิบัติตามหลักการของเศรษฐกิจอิสลามทั้ง 3 ประการข้างต้น เป็นการปฏิบัติที่ไม่เพียงส่งผลทั้งด้านจิตใจต่อผู้ปฏิบัติที่จะหลุดพ้นจากความผิดบาป หากยังเป็นแนวทางสร้างความมั่งคั่งและความเจริญโตทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวมด้วย ในยุคที่ศาสนทูตมุฮัมมัด(ช.ล.)การใช้ระบบอิสลามในการบริหารส่งผลให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรืองและมีความสงบสุขควบคู่กันไป ในอาณาจักรอิสลามยุคต่อมาเมื่อผู้ปกครองที่ทรงคุณธรรมสังคมจึงมีความรุ่งเรืองและมีความสงบสุขโดยระบบเศรษฐกิจของอิสลามก่อนเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่มีระบบทุนนิยมเข้ามาครองการบริหารอาณาจักรโดยหลักการอิสลาม มีระบบการคลังที่เรียกว่าบัยตุลมาล(Bait al-Mal)ซึ่งมาจากภาษาอาหรับว่า **بَيْتُ الْمَالِ** (อ่านว่า บัยตุณ – อัลมาล) เกิดจากการสันธานของคำว่า”บัยตุณ”แปลว่าบ้าน และ”อัลมาล” แปลว่า ทรัพย์สิน เงินทอง เมื่อรวมกันแล้วคำนี้ตามหลักภาษาแปลว่า สถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อเก็บรวบรวมทรัพย์สิน ซึ่งหมายถึง สถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปในประเทศอิสลาม(<http://www.yalannanbaru.com>) ที่นำหลักการชะกาตมาใช้เรียกเก็บจากผู้มีทรัพย์สินตามเกณฑ์ที่ศาสนากำหนด และนำไปแจกจ่ายให้กับคนยากจน คนขัดสน เป็นต้น รวมทั้งนำไปก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน จนบางยุคสมัย อย่างสมัยของคอลีฟะห์(กาหลิบ)อุมัยรที่ 2 ไม่มีคนมาขอรับการบริจาคเลย สะท้อนให้เห็นถึงความอยู่ดีกินดีของประชาชน (บรรจง บินกาชัน(แปล), อิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจ,2547)

ระบบการเงินอิสลาม ไม่ใช่สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ แต่เกิดมาตั้งแต่มีการสถาปนาระบบอิสลามเมื่อ 1,400 ปีก่อน และเข้าสู่ยุคถดถอยหลังการล่มสลายของอาณาจักรออตโตมาน ในปี 1924 ในขณะที่การเงินระบบดอกเบี้ยที่ใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้เข้ามาในโลกมุสลิมแทนหลังจากยุโรปได้สถาปนาโครงสร้างระบบการเงินแบบสมัยใหม่ขึ้นมาในอิตาลีราวศตวรรษที่ 14-15 ก่อนกระจายไปยังยุโรปและแพร่หลายไปทั่วโลกในศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา อันถูกวางรากฐานให้เป็นระบบการเงินของโลกทั้งในระดับของธนาคารกลางและธนาคารเอกชน

1.พัฒนาการของระบบการเงินอิสลาม

ระบบธนาคารอิสลามได้เริ่มก่อตัวเมื่อศตวรรษที่ 19 ราวค.ศ. 1890 มีการนำระบบการเงินอิสลามมาใช้โดยบาร์เคลย์(Barclays Bank) ได้เปิดแผนกการเงินอิสลามเพื่อชดเชยขาดทุนของธนาคารอิสลามที่ใช้ในการบริหารกองทุน แต่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ยังเป็นกองทุนที่ยังเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย(Hennie Van and Zamir Iqbal,2008) ในปี 1920-1930 มีการเปิดระบบการเงินอิสลามเพื่อการทดลองจนทศวรรษ 1940 จึงเกิดสถาบันการเงินอิสลามขนาดเล็กในปากีสถานและมาเลเซีย ในค.ศ.1960 อะหมัด อัลนัจญาร์ ชาวบ้านใน Mit Ghamr ในอียิปต์ได้ก่อตั้งสถาบันการเงินอิสลามขึ้นเป็นแห่งแรกในอียิปต์(Angelo M. Venardos,2005) โดยใช้ระบบของการแบ่งปันผลกำไร ซึ่งได้รับความนิยมาจากลูกค้าอย่างรวดเร็ว (ประภา ประดิษฐากร,2541)ต่อมาจึงมีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาแคว้น(IDB) ในซาอุดีอาระเบียและธนาคารอิสลามแห่งคูโบ(มุฮัมหมัด อารีฟ,การธนาคารอิสลาม, เอกสารประกอบการสัมมนา : ธนาคารอิสลาม-การแก้ปัญหาเศรษฐกิจไทย,2541) และกระจายไปยังหลายประเทศในปัจจุบัน

มีสถาบันการเงินหลายแห่งในอเมริกาและยุโรป ได้เปิดแผนกธนาคารอิสลามขึ้นมา (Angelo M. Venardos,2005)เพื่อรองรับเม็ดเงินจากมุสลิมที่มีฐานะร่ำรวยจากการค้ำน้ำมัน ขณะที่รัฐบาลสิงคโปร์ และฮ่องกงก็ประกาศที่จะเป็นศูนย์กลางการเงินอิสลาม ตัวเลขในปี 2005 มีสถาบันการเงินอิสลาม 187 แห่ง และตามรายงานของ International Finance Service London พบว่า ในค.ศ. 2008สถาบันการเงินอิสลามมีขนาด 915 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มจากค.ศ. 2006ที่มีตัวเลข 513 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งยังถือว่าน้อยมากคิดเป็นเพียง 1% ของระบบการเงินโลก ทั้งที่มีมุสลิมอยู่ในโลกประมาณ 1,600 ล้านคนหรือ 25%ของพลเมืองโลก(มนชยา อูรุษศ,2554)

ในประเทศไทย การผลักดันธนาคารอิสลามดำเนินมาตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการผลักดันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนักวิชาการมุสลิมท่ามกลางข้อถกเถียงว่า สถาบันการเงินอิสลามเหมาะสม มีความจำเป็น หรือคุ้มค่าหรือไม่ที่จะจัดตั้งในประเทศไทย สุรินทร์ พิศสุวรรณเห็นว่า มุสลิมส่วนใหญ่กระจายอยู่ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะในภาคใต้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการค้าการผลิตเพียงเล็กน้อย ซึ่งไม่เพียงพอที่จะจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม (Mohamed Ariff ,Islamic Banking In Southeast Asia, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies , 1992) อย่างไรก็ตาม จำนวนประชากรมุสลิมดูเหมือนจะไม่สำคัญกับการจัดตั้งธนาคารอิสลาม เนื่องจากพลเมืองไทย ทุกศาสนาสามารถใช้บริการธนาคารอิสลามได้ ตามที่มีการอภิปรายในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร,2545)

อย่างไรก็ตาม แรงผลักดันที่มีพลังเพียงพอให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามมาจากนโยบายสามเหลี่ยมเศรษฐกิจไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (2535-2538) ซึ่งจำเป็นต้องมีสถาบันการเงินอิสลามเพื่อการขับเคลื่อนความร่วมมือดังกล่าว(ประภา ประดิษฐากร ,การศึกษาการให้บริการทางการเงินและผลการดำเนินงานของธนาคารอิสลามในประเทศไทย ,2548) รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติศึกษาการจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม แต่รัฐบาลไม่ได้จัดตั้งตามที่มีการศึกษาอย่างใด

มีการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมมุสลิม ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2520 นักการเมืองกลุ่มวาคะห์ ได้เข้าร่วมรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ และได้เสนอให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลาม แต่การดำเนินการล่าช้า มีอุปสรรคหลายประการ จึงได้มีการเคลื่อนไหวคู่อำนวยการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามขึ้นมา เริ่มต้นที่สหกรณ์ออมทรัพย์ปัตตานีที่จังหวัดปัตตานี แต่กว่าสหกรณ์แห่งนี้จะเปิดดำเนินการในรูปแบบสหกรณ์การเงินอิสลามเป็นแห่งแรกด้วยระบบอิสลามเต็มรูปแบบก็ล่วงเลยถึง พ.ศ.2529 (เด่น โต๊ะมีนา,สัมภาษณ์, 2552)

การจัดตั้งธนาคารอิสลาม เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมเมื่อมีการเสนอกฎหมายในสมัยรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในพ.ศ.2538 แต่กฎหมายไม่ผ่านสภา ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ใน พ.ศ.2539 ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ แต่ได้มีการเปิดแผนกซารีอะห์ในธนาคารกรุงไทย และธนาคารเฉพาะกิจของรัฐออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้บริการทางการเงินแก่คนมุสลิมขึ้นมาทดแทน

จนถึงรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กลุ่มส.ส.มุสลิมในนามกลุ่มวาคะห์ ในพรรคไทยรักไทย ได้ผลักดันกฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยอีกครั้ง ซึ่งพ.ต.ท.ทักษิณให้การสนับสนุนในการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่จังหวัดนราธิวาส เมื่อพ.ศ.2546 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการร่างพ.ร.บ.ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย หลังจากนั้น กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกนำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐบาล และอนุมัติเป็นกฎหมายในปลายปีเดียวกัน ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จึงก่อกำเนิดขึ้นโดยรัฐถือหุ้นใหญ่ หลังจากนั้น จึงมีการยกเลิกแผนกซารีอะห์ในธนาคารกรุงไทยมาบูรรวมกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ในขณะที่ธนาคารอิสลามในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ยังเปิดให้บริการจนถึงปัจจุบัน โดยมีเงินกู้และเงินฝากรวมกันกว่า 4,000 ล้านบาท

2. พัฒนาการของระบบการตรวจรับรองฮาลาล

ฮาลาล(Halal) เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า “อนุมัติ” หมายถึงอาหารที่ได้รับการอนุมัติให้มุสลิมบริโภคได้ ซึ่งการบริโภคฮาลาลของมุสลิม แม้จะมีการปฏิบัติมาตั้งแต่ 1,400 ปีก่อน แต่มีการตรวจรับรองสินค้าและบริการอย่างเป็นระบบมีใบรับรองและมีตราฮาลาลรองรับนั้น เพิ่งเกิดเมื่อทศวรรษ 1960 เพราะมุสลิมส่วนใหญ่บริโภคอาหารที่มุสลิมด้วยกันผลิต แต่เมื่อการผลิตมีความหลายหลายขึ้น จึงมีการรับรองการตรวจฮาลาลขึ้น เริ่มจากKabalan Khalil ชาวเลบานอน ซึ่งอพยพไปอาศัยอยู่ที่อาร์เจนตินา ได้ประกอบอาชีพผลิตและจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค ต้องการสร้างความเชื่อมั่นในการจำหน่ายสินค้าฮาลาลเพื่อส่งกลับมายังโลกอาหรับ จึงได้ก่อตั้งบริษัท Halal Catering Argentina เพื่อตรวจรับรองฮาลาลสินค้าอุปโภคและบริโภคฮาลาล ด้วยความช่วยเหลือของสถานทูตเลบานอนประจำอาร์เจนตินา บริษัทที่ทำหน้าที่ตรวจรับรองสินค้าฮาลาลจึงเกิดขึ้นครั้งแรกในค.ศ.1968 ที่ประเทศอาร์เจนตินา ในนาม Halal Catering Argentina (Muhammad Fauzan bin Abu Bakar,2002)

หลังจากนั้น ประเทศมุสลิมหลายประเทศ ได้มีระบบการตรวจสอบรับรองและออกใบอนุญาตฮาลาล ในทศวรรษ 1970 มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ มีระบบการตรวจรับรองฮาลาลขึ้น จนถึงทศวรรษ 1980 ระบบการตรวจรับรองฮาลาลได้แพร่หลายไปในหลายประเทศ อาทิ สวิสเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา แคนาดา จนทศวรรษ1990 ระบบการตรวจสอบรับรองฮาลาล ในประเทศมุสลิมทั้งหมดและประเทศที่ค้าขายกับประเทศมุสลิม (Muhammad Fauzan bin Abu Bakar,2002) ในปัจจุบันทั่วโลกมีตราฮาลาลมากกว่า 500 ตรา (วินัย คะห์ลัน,สัมภาษณ์,2560)

ในประเทศไทยการตรวจรับรองฮาลาลเกิดครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2492 เมื่อบริษัทแหลมทองคำสัตว์ จำกัด ต้องการส่งไก่ฮาลาลไปประเทศคูเวต จึงได้มาปรึกษากับนายต่วน สุวรรณศาสตร์ จุฬาราชมนตรี นายต่วนจึงมอบหมายให้สำนักจุฬาราชมนตรีออกตรารับรองฮาลาลให้บริษัทแหลมทองคำสัตว์ เป็นครั้งแรก โดยมีเครื่องหมายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนล้อมรอบเครื่องหมายฮาลาลจนพ.ศ.2539 สำนักจุฬาราชมนตรี โดยนายสวาสดิ์ สุมาลยศักดิ์ ได้จัดลิขสิทธิ์เครื่องหมายฮาลาลดังกล่าว และในพ.ศ.2540 ได้มีการประกาศใช้พ.ร.บ.บริหารกิจการอิสลามแห่งประเทศไทย ได้มีการโอนย้ายอำนาจหน้าที่การตรวจรับรองฮาลาลมาเป็นของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยคณะกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาล(เว็บไซต์สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย)

ไทย,2559) และได้กระจายการตรวจรับรองไปยังคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยคณะกรรมการกิจการฮาลาล ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งปัจจุบันมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจำนวน 39 จังหวัด

จะเห็นได้ว่าตามโครงสร้างส่วนบนของสังคมไทยไม่ได้ชัดเจนของการปฏิบัติตามหลักการศาสนา และในรัฐธรรมนูญทุกฉบับได้ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาและการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติ แต่ในรายละเอียดของการปฏิบัติตามหลักศาสนาบางอย่างไม่ได้กำหนดไว้ในเชิงนโยบาย อาจเป็นเพราะผู้กำหนดนโยบายไม่ทราบไม่เห็นถึงความจำเป็น หรือมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาทิงบประมาณ หรือความขัดแย้งในสังคม รวมทั้ง มุสลิมที่มีส่วนร่วมในการบริหารเห็นความสำคัญของการผลักดันให้เกิดโครงสร้างทางเศรษฐกิจตามระบบเศรษฐกิจอิสลามหรือไม่

โครงสร้างของสังคมมุสลิมในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีมุสลิมประมาณ 10% หรือประมาณ 6-7 ล้านคน (ดร.ปกรณ์ ปรียากร, เอกสารประกอบการสัมมนาฮาลาลในประเทศไทย,2558) แต่ในการรายงานไปยังประเทศซาอุดีอาระเบีย มีการระบุว่ามียังมีจำนวน 15% เพื่อให้ได้โควตาเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ในจำนวนที่เพิ่มขึ้น (อรุณ บุญชม,สัมภาษณ์,2558) ในจำนวน 6-7 ล้านคน มีโครงสร้างที่แตกต่างกับสังคมไทยอยู่พอสมควร ประกอบด้วย

- นักการเมือง/ข้าราชการระดับสูงที่เป็นมุสลิม

- ผู้นำศาสนา / นักวิชาการ
- นักเคลื่อนไหวทางสังคม
- นักธุรกิจมุสลิม
- มุสลิมโดยทั่วไป

นักการเมือง/ข้าราชการระดับสูง

กลุ่มนักการเมือง มีทั้งนักการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ มีบทบาทที่สังคมมุสลิมให้การยอมรับ เป็นกลุ่มคนที่เชื่อมโยงความต้องการของสังคมมุสลิมกับการเมืองผู้กำหนดนโยบาย เป็นกลุ่มที่มีพลังขับเคลื่อนสังคมสูง

กลุ่มข้าราชการระดับสูง เป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับในด้านที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพที่ทำงาน ไม่ได้มีพลังในการขับเคลื่อนสังคม ซึ่งด้วยความเป็นข้าราชการคนกลุ่มนี้ไม่สามารถออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมได้ ด้วยติดกฎระเบียบทางราชการ แต่อาจจะมีอิทธิพลทางด้านความคิด

ผู้นำศาสนา

ผู้นำศาสนามีหลายระดับเป็นกลุ่มคนที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือมากที่สุด ด้วยเชื่อว่า มีความรู้ทางศาสนา เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ไม่โกหกหลอกลวง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มนักการเมือง กลุ่มนี้จึงมีพลังทางสังคมมุสลิมมากที่สุด

ผู้นำศาสนาอิสลาม แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1.ผู้นำตามธรรมชาติ 2.ผู้นำตามกฎหมาย

1.ผู้นำศาสนาอิสลามตามธรรมชาติ เป็นนักการศาสนาที่มีความรู้ด้านศาสนา อาจจบด้านศาสนาจากต่างประเทศหรือเรียนในประเทศไทย มีทักษะในการบรรยายทางศาสนาเก่ง กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับความนิยม ศรัทธาจากสังคมมุสลิมมาก

2.ผู้นำศาสนาอิสลามตามกฎหมาย เป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากราชการ และบางคนอาจอยู่ในกลุ่มผู้นำศาสนาอิสลามตามธรรมชาติด้วย

ผู้นำศาสนาตามกฎหมายมีหลายระดับ ประกอบด้วย

2.1 จุฬาราชมนตรี ชาวมุสลิมให้การยอมรับในฐานะผู้มีตำแหน่งสูงสุด

2.2 คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (กอท.) และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด(กอกจ.จังหวัด) เป็นตำแหน่งบริหารในสายมุสลิม ไม่ใช่ตำแหน่งของผู้มีความรู้ด้านศาสนาแม้จะได้ชื่อว่าเป็นกรรมการกลางอิสลามฯ หรือกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็ตาม อย่างตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยคนปัจจุบัน พล.ต.ต.สุรินทร์ ปาลาเร่ ไม่ได้จบด้านศาสนา ไม่มีความรู้ด้านศาสนาที่ลึกซึ้ง พื้นเพรับราชการตำรวจและลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยตำแหน่งทางการบริหารเหล่านี้ ไม่ได้มีข้อห้ามผู้มีตำแหน่งทางการเมืองมาดำรงตำแหน่ง จึงมีสัดส่วนของนักการเมืองเข้ามาส่วนหนึ่ง องค์ประกอบของคณะกรรมการกลางฯและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จึงประกอบด้วย นักการเมือง นักธุรกิจ นักวิชาการ และนักการศึกษา

การได้รับความน่าเชื่อถือของคนกลุ่มนี้ ขึ้นอยู่กับตำแหน่งในคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและภูมิความรู้ด้านศาสนา หากมีภูมิความรู้ด้านศาสนาดี มีการปฏิบัติที่ดี ก็จะได้รับยอมรับสูง

ผู้นำศาสนาในระดับจังหวัดและระดับมัศยิด การยอมรับในคนกลุ่มนี้ขึ้นอยู่กับบทบาทในการทำงานเพื่อสังคม ภูมิความรู้ด้านศาสนาและมีแนวปฏิบัติเป็นที่ยอมรับ คนกลุ่มนี้อาจมีตำแหน่งเป็นผู้นำมัศยิด(โต๊ะอิหม่าม) ผู้นำชุมชน อาจารย์ในสถาบันการศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่เรียกในภาษามลายูว่า บาบอ

ผู้นำอิสลาม กลุ่มผู้มีความรู้ด้านศาสนาที่ไม่ได้สังกัดองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่มีบทบาทในการบรรยายทางศาสนา ให้ความรู้คนมุสลิม เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับสูงอีกกลุ่มหนึ่ง

กลุ่มนักวิชาการมหาวิทยาลัย เป็นกลุ่มคนที่จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับนักการศึกษาเป็นกลุ่มคนที่สังคมให้การยอมรับสูงเพราะเห็นว่าเป็นคนมีภูมิความรู้ ทั้งด้านวิชาการและด้านศาสนา มีการปฏิบัติตัวที่ดี แต่การได้รับการยอมรับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมมากน้อยเพียงใด นักวิชาการที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหว การบรรยายหรือการอภิปรายเพื่อสังคมมุสลิมจะได้รับการยอมรับสูง

กลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม

กลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เป็นกลุ่มที่เคลื่อนไหวทางสังคมล้วนๆ มีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมมากกว่าการเรียกทางศาสนา กลุ่มนี้ส่วนใหญ่สืบทอดการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่เป็นนักศึกษา

ส่วนการเคลื่อนไหวอิสลาม หรือการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนแนวทางอิสลาม เป็นการรวมตัวกันหลวมๆของกลุ่มนักการเมือง นักการศาสนา นักธุรกิจ และมุสลิมทั่วไป ซึ่งมีการเคลื่อนไหวตามสถานการณ์ที่มีประเด็นให้เคลื่อนไหว กลุ่มที่มีบทบาทสูง อาทิ สภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย เป็นต้น

กลุ่มนักธุรกิจ

กลุ่มนักธุรกิจ เป็นกลุ่มคนที่มีพลังทางเศรษฐกิจ มีฐานะดี ทำให้มีฐานะทางสังคมตามมาด้วย แต่การยอมรับของสังคมมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมมีมากน้อยเพียงใด นักธุรกิจอาจจะเป็นนักการศาสนาที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ และต้องการมีฐานะทางสังคม อาจเป็นนักเคลื่อนไหวในบางจังหวะเวลาก็ได้ **คนมุสลิมโดยทั่วไป**

กลุ่มคนมุสลิมทั่วไป เป็นบุคคลที่ไม่ได้มีบทบาทนำในสังคมในด้านต่างๆ แต่เป็นกลุ่มสนับสนุนที่พร้อมจะมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมหากมีการส่งสัญญาณจากกลุ่มนักการเมือง นักการศาสนา นักธุรกิจและนักเคลื่อนไหวที่มีน้ำหนักเชื่อถือเพียงพอ

จะเห็นได้ว่า กลุ่มชนในสังคมมุสลิมมีความสลับซับซ้อน มีการเคลื่อนไหวสลับกันไปมาตามสถานการณ์และบทบาทที่ได้รับ อย่างเช่น ประธานสภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทยคนปัจจุบันนายประมาธ มุขตารี ฟิ้นเพเดิมเป็นนักธุรกิจ การเคลื่อนไหวทางสังคมจะมีการเคลื่อนไหวตามสถานการณ์

กลุ่มนักเคลื่อนไหวที่มีบทบาทสูงในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจอิสลาม คือ กลุ่มนักการเมือง ประสานกับกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม นักวิชาการ และนักธุรกิจที่มีแนวคิดในทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม แม้สังคมมุสลิมจะมีการรวมกลุ่มค่อนข้างชัดเจน ในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจอิสลามเป็นทางเลือกสำหรับสังคมมุสลิม แต่การเคลื่อนไหวก็ไม่ใช่ว่า จะประสบความสำเร็จ บางครั้งเกิดความแตกแยกกันเอง ระหว่างกลุ่มการเมือง 2 กลุ่ม ที่สังกัดคนละพรรค

ความขัดแย้งของนักวิชาการมุสลิมด้วยกัน ตลอดจนการยอมรับจากผู้มีอำนาจสูงสุดทางการเมืองที่ตนสังกัด เนื่องจากนักการเมืองมุสลิมมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนนักการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร จะต้องมีพลังต่อรอง มีพลังในการโน้มน้าวนักการเมืองกลุ่มอื่นหรือผู้นำการเมืองสูงสุดให้เห็นด้วยกับประโยชน์ที่ได้รับจากการผลักดันระบบเศรษฐกิจอิสลาม

การตัดสินใจของผู้นำทางการเมือง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคมมุสลิมเพียงอย่างเดียว แต่สังคมโดยรวมจะต้องได้ประโยชน์ด้วย จะเห็นได้จากความสำเร็จของระบบการตรวจสอบฮาลาลและระบบการเงินอิสลาม

มีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจก็คือ กลุ่มชนชั้นนำมุสลิมบางกลุ่ม ที่ยึดกุมอำนาจทางการบริหารอยู่ มีสถานะการของหวงอำนาจ หวงแหวนบทบาทการเคลื่อนไหวให้อยู่กับกลุ่มตนเพียงกลุ่มเดียว ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการขับเคลื่อนในบางกรณี โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวกรณีการผลักดันกฎหมายการบริหารองค์กรศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นต้น เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลให้การเคลื่อนไหวหยุดชะงักลงในบางสถานการณ์

กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนระบบอิสลามให้ได้รับการยอมรับในการกำหนดนโยบาย ขึ้นอยู่กับ ประการแรก ระดับนำของสังคมมุสลิมจะต้องกระตือรือร้นในการผลักดัน จะเห็นได้ว่าแม้มีมุสลิมอยู่ในระดับบริหารประเทศก็ตาม นับตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม กรุงศรีอยุธยา สมัยนั้น เจก อาหมัด ชาวเปอร์เซียเข้ามารับราชการ จนได้รับบรรดาศักดิ์ เป็นเจ้าพระยาบวรราชนายก และได้รับโปรดเกล้าฯเป็นจุฬาราชมนตรี(ผู้นำมุสลิม)คนแรก ตำแหน่งนี้ได้สืบทอดในสมัยกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ไม่มีการผลักดันให้มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อสังคมมุสลิมเลย จนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและมีการผลักดันโดยฝ่ายภาคธุรกิจ จึงมีระบบการตรวจรับรองฮาลาลขึ้นมา เป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจอิสลาม โครงสร้างแรกในระบบเศรษฐกิจไทย ถัดมาคือการผลักดันระบบการเงินปราศจากดอกเบี้ย

ปัจจัยของความสำเร็จในการเคลื่อนไหวไม่ได้อยู่ที่มุสลิมระดับบนเพื่อมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม แม้ระดับนำของสังคมมุสลิมมีความกระตือรือร้นในการเคลื่อนไหวผลักดันแต่หากระดับนำในการกำหนดนโยบายของประเทศไม่เห็นด้วยก็ไม่สำเร็จ จึงต้องผลักดันให้ฝ่ายกำหนดนโยบายคือนักการเมืองที่กุมอำนาจเห็นด้วยและร่วมผลักดันจึงจะประสบความสำเร็จ

ทั้งนี้ กระบวนการการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐไทย ขึ้นอยู่กับชนชั้นทางอำนาจ ชุนนางนักวิชาการ พรรคการเมือง และรัฐสภา โดยนโยบายเศรษฐกิจจะต้องได้รับการยอมรับไม่เพียงกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ ยังจะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไป สื่อมวลชน กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และบรรดานักเศรษฐศาสตร์ด้วย ที่สำคัญแนวนโยบายจะต้องสอดคล้องกับระบบทุนนิยมโลกที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจไทยด้วย(รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2546)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนชั้นนำของมุสลิมในประเทศไทยในพัฒนาการเศรษฐกิจอิสลามในประเทศไทย ในด้านการเงินอิสลาม ระบบการตรวจรับรองฮาลาล

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาให้เห็นถึงบทบาทการเคลื่อนไหวของมุสลิมในประเทศไทยในพัฒนาการของเศรษฐกิจอิสลามในประเทศไทย ในส่วนของระบบการเงินอิสลาม
2. ศึกษากระบวนการเคลื่อนไหวในพัฒนาการของระบบการตรวจรับรองฮาลาลว่า มีปัจจัยอะไรที่ทำให้ประสบความสำเร็จและล้มเหลว โดยศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหว ปัญหาและอุปสรรค และสิ่งทีนำไปสู่ความสำเร็จ
3. ศึกษาให้เห็นถึงกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐไทย หรือชนชั้นนำทางอำนาจของรัฐไทยว่ามีแนวคิดอย่างไรในการให้มีขึ้นของระบบเศรษฐกิจอิสลามในประเทศไทย สาเหตุปัจจัยของการตัดสินใจ
4. จัดทำเป็นข้อเสนอแนะถึงบทบาทการเคลื่อนไหวของมุสลิมในประเทศไทยในพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจอิสลามในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้ จะทำให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดของระบบเศรษฐกิจอิสลาม เกี่ยวกับระบบฮาลาล ระบบการเงินอิสลาม ทั้งในส่วนของสถาบันการเงินอิสลาม และสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของชนชั้นนำมุสลิมในประเทศไทยในพัฒนาการของการมีโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจอิสลามในประเทศไทยว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลให้การกำหนดนโยบายของชนชั้นนำที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับจัดให้มีสถาบันเกี่ยวกับเศรษฐกิจอิสลาม ซึ่งไม่เพียงมีประโยชน์ต่อมุสลิมในประเทศไทย แต่เป็นการสร้างประโยชน์ให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยรวมด้วย รวมถึงได้เห็นถึงแนวทางการเคลื่อนไหวที่จะกำหนดการพัฒนาหรือขับเคลื่อนเศรษฐกิจอิสลามให้มีความยั่งยืนเป็นระบบและไม่ขาดตอน ซึ่งจะเป็แนวทางในการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจ ขบวนการเคลื่อนไหวตลอดจนผู้กำหนดนโยบายของรัฐ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษายทบาทการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนชั้นนำของมุสลิมในประเทศไทยในพัฒนาการเศรษฐกิจอิสลามในประเทศไทย จะเป็นการศึกษายทบาทของชนชั้นนำมุสลิมในประเทศไทยในการเคลื่อนไหวให้มีระบบการเงินอิสลาม ระบบการตรวจสอบรับรองฮาลาล เพื่อให้การศึกษามีความครอบคลุม จึงกำหนดวิธีการศึกษาใน 2 รูปแบบ คือ

1. ใช้วิธีการศึกษาเชิง"คุณภาพ" เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆอย่างรอบด้าน เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการเศรษฐกิจอิสลามในประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเท่าที่มีเอกสารให้ศึกษาตลอดจนศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับสถาบันการเงินอิสลาม ระบบการตรวจรับรองฮาลาลในประเทศไทย จากกฎหมาย กฎระเบียบของสถาบันการเงินอิสลาม เอกสารข่าว และการบันทึกการประชุม

สมาชิกรัฐสภาและสภาผู้แทนราษฎร บทความและหนังสือที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ตามที่จำเป็น

2. ใช้วิธีการศึกษาเชิงประจักษ์ ด้วยการ(1.)ลงพื้นที่ศึกษาสหกรณ์ปัตตานี ต้นแบบสถาบันการเงินอิสลาม ที่นำไปสู่การมีสถาบันการเงินอิสลาม (2.)การสัมภาษณ์ผู้ที่เคลื่อนไหวผลักดันให้เกิดระบบการเงินอิสลาม (3.)การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในหลักการอิสลามเกี่ยวกับระบบการเงินอิสลาม(4.)สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและพัฒนาการของระบบการตรวจรับรอฮาลาล

อันจะทำให้ได้รับทราบรายละเอียดทั้งความเป็นมาของของบทบาทการเคลื่อนไหวของชนชั้นนำมุสลิมในพัฒนาการเศรษฐกิจและสถาบันการเงินอิสลาม และรายละเอียดในการดำเนินการทั้งหมด

3. การประมวลผล โดยการนำการศึกษาในการศึกษาเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงประจักษ์มาเปรียบเทียบหาข้อแตกต่างและเหตุผลของความแตกต่าง

4. เสนอกรอบแนวทางการวางนโยบายในอนาคต

โครงสร้างวิทยานิพนธ์

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 วรรณกรรมปริทัศน์ (เกี่ยวกับบทบาทการเคลื่อนไหวของชนชั้นนำมุสลิม)

บทที่ 3การเคลื่อนไหวในระบบการเงินอิสลาม

บทที่ 4การเคลื่อนไหวในการบริหารองค์กรอิสลามและกิจการฮาลาล

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดและทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นรูปการเคลื่อนไหวของกลุ่มคน นิยามได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวในรูปแบบองค์กรหรือกลุ่มคน ที่มีแนวความคิดความรู้สึกร่วมกัน ทั้งในทางคล้อยตามหรือต่อต้านสิ่งที่เกิดขึ้น มียุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวที่ชัดเจน เป็นการเคลื่อนไหวทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ โดยมากจะเป็นการเคลื่อนไหวในแง่การเมือง หรือประเด็นทางสังคมในชาติ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มากคนชั้นล่างของคนในชาติ (Deric,Shannon,Political sociology:oppression, resistance,and the state,2011)การเคลื่อนไหวทางสังคมแม้จะเกิดจากกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นทางการหรือมีรูปแบบองค์กรชัดเจน แต่การจะเกิด การเคลื่อนไหวทางสังคมได้ต้องอาศัยผู้นำทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง(Khan Academy,Social movements,SocietyandCulture,MCAT,,2014)

ในสังคมตะวันตกสมัยใหม่การเคลื่อนไหวทางสังคมมาจากการศึกษาและการรวมตัวอย่างมีพลังของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและในชนบทเมื่อศตวรรษที่ 19 Obar, Jonathan;Journal of Information Policy,2012)ซึ่งเกี่ยวโยงกับเสรีภาพทางการศึกษาและเสรีภาพทางเศรษฐกิจในวัฒนธรรมตะวันตก นำไปสู่การแพร่หลายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยคำว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เริ่มใช้ในศตวรรษ 1840 แต่คำนี้ได้ปรากฏครั้งแรกในฟ

ราวเศษเมื่อปี 1789 ซึ่ง **Lorenz von Stein** นักสังคมวิทยานำมาเสนอเมื่อปี 1850 (สมชัย ภัทรธนาพันธ์, ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการประท้วงทางการเมือง, 2559) การแพร่หลายของทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นในประเทศตะวันตกหลังการล่มสลายของระบอบสังคมนิยมที่โลกขาดการคานอำนาจเนื่องจากฝ่ายซ้ายถูกลดความสำคัญลง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ทฤษฎีขบวนการทางสังคมสำหรับประเทศกำลังพัฒนา, 2554) โดยการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐชาติสมัยใหม่เท่านั้น การขยายตัวของเคลื่อนไหวทางสังคมในอังกฤษในศตวรรษที่ 18 และการกระจายไปยังยุโรปและในอเมริกาเหนือมาจากหลายปัจจัย เช่น การที่รัฐบาลเข้มแข็งขึ้นและกษัตริย์อ่อนแอลง เมื่อประชาชนรวมตัวกันทำการเรียกร้องต่อรัฐบาล ชนชั้นนำทางการเมืองมีแนวโน้มทำตามข้อเรียกร้อง เนื่องจากพวกเขาปกครองในนามประชาชน ปัจจัยยังมาจากการคมนาคมที่สะดวกขึ้นและความสัมพันธ์ทางการค้าได้เชื่อมโยงผู้คนที่อยู่ห่างไกลเข้าด้วยกัน การอ่านออกเขียนได้เริ่มแพร่หลายและสื่อสารมวลชนชนิดใหม่ๆ ทำให้ผู้คนในพื้นที่ๆ แยกกันมีความรู้สึกร่วมกัน ขณะเดียวกันการขยายตัวของทุนนิยม การกลายเป็นเมือง การกลายเป็นกรรมกร การสร้างรัฐและสงคราม ทำให้เกิดความคับข้องใจของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมทั้งการเกิดภูมิปัญญาสมัยใหม่ที่เห็นว่า สังคมเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่สามารถเข้าแทรกแซงเปลี่ยนแปลงได้ ได้เอื้อให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม (สมชัย ภัทรธนาพันธ์, ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการประท้วงทางการเมือง, 2559)

ในขณะที่การกำเนิดสำนักทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมมาจากข้อจำกัดของทฤษฎีมาร์กซิสต์ ในการอธิบายปรากฏการณ์/ขบวนการทางสังคมใหม่ๆ เช่น ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสิทธิสตรีและอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 ที่ก่อให้เกิดคำถามในหมู่นักทฤษฎีในยุโรปกลุ่มหนึ่งว่า เหตุใดจึงเกิดขบวนการซึ่งมิได้มีฐานจากความขัดแย้งทางชนชั้นจึงได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นไปตามแนวคิดประชาธิปไตยที่สังคมมีความหลากหลาย (พหุนิยม) กลุ่มคนในสังคมที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลักดัน กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอุดมการณ์ เพื่อสร้างอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการไม่ว่าเพื่อประโยชน์ทางอาชีพ การมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายหรือการมีอิทธิพลเหนือคนที่มีอำนาจกำหนดนโยบาย

(ภัทรชมน รัตนากร, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม มุมมองบริบททฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่ ,2553)

กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีหลายรูปแบบ เช่น กลุ่มเคลื่อนไหวตามแนวคิด มาร์กซ์ หรือแนวคิดสังคมนิยม กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการเปิดเสรีทางการค้า กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านทุนนิยม กลุ่มเคลื่อนไหวนิยมแนวทางอิสลาม กลุ่มเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิสตรี กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อคนพิการ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางสังคมหลังทศวรรษ 1970 ถูกเรียกว่า เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ กล่าวคือเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองกับการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเนื้อเดียวกัน แตกต่างจากการเคลื่อนไหวก่อนหน้าที่ยกกระหว่างการเคลื่อนไหวทางการเมืองกับการเคลื่อนไหวทางสังคมออกจากกันแต่ไม่ได้เคลื่อนไหวเพื่อยึดครองอำนาจรัฐ แต่เพื่อกดดันอำนาจรัฐให้เป็นทางเลือกในการพัฒนาให้พ้นไปจากการพัฒนาตามแนวตะวันตกและการพัฒนาตามแนวของทุนที่ครอบงำรัฐบาล (วิเชียร บุราณรักษ์, ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณี: กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี, 2548)

การเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม แยกได้เป็น 3 ประเภท คือ กลุ่มผลักดัน (Pressure groups) กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) กลุ่มอุดมการณ์ (Ideological Groups) (ภัทรชมน รัตนากร, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม มุมมองบริบททฤษฎีขบวนการทางสังคมใหม่, 2010)

กลุ่มผลักดัน หมายถึง กลุ่มที่มีพฤติกรรมเชิงรุกเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงการกำหนดนโยบายหรือเปลี่ยนแปลงนโยบาย เช่น กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อผลประโยชน์ทางอาชีพ กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี เป็นต้น กลุ่มผลักดันนั้นมีเป้าหมายใหญ่คือผลประโยชน์ในการเป็นเจ้าของหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่จะมีผลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อสมาชิกของกลุ่มตน

ส่วนกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มที่มีพฤติกรรมตั้งรับเพื่อปกป้องตนเอง เป็นกลุ่มที่ยึดกุมนโยบายหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายอยู่แล้ว เช่น กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนายทุนที่ได้ประโยชน์จากนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น กลุ่มนี้จะคัดค้านต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผลักดัน ขณะที่กลุ่มอุดมการณ์ หมายถึง กลุ่มที่มีพฤติกรรมที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง

สัมพันธภาพในเชิงอำนาจ ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอำนาจเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนหรือเพื่อคนส่วนใหญ่ การเคลื่อนไหวอิสลามเข้าข่ายอยู่ในกลุ่มอุดมการณ์

รูปแบบการเคลื่อนไหว

การเคลื่อนไหวทางสังคม สามารถแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ประกอบด้วย

1. การเคลื่อนไหวในลักษณะเป็นผู้ท้าทายหรือผู้ปกป้องโครงสร้างหรือระบบแห่งอำนาจ เช่น หน่วยงานรัฐ บรรษัทขนาดใหญ่ สถาบันการศึกษา องค์กรทางวิชาชีพ องค์กรนานาชาติ เช่น ธนาคารโลก สหประชาชาติ เป็นต้น ความทางวัฒนธรรม คัมภีร์ทางศาสนาหรือเอกสารในลัทธิความเชื่อ ซึ่งเป็นโครงสร้างหรือระบบแห่งอำนาจที่มีการตัดสินใจร่วมกัน การบังคับตรวจสอบ การมีอิทธิพลของผู้คน ซึ่งตั้งอยู่บนค่านิยม ความเชื่อและกรอบแห่งการตีความที่สร้างความสมเหตุสมผลให้แก่การแบ่งสรรและการใช้อำนาจ

2. การเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นปฏิบัติการรวมหมู่ของผู้คน เพื่อท้าทายอำนาจหรือปกป้องโครงสร้างหรือระบบแห่งอำนาจของการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นการปฏิบัติการร่วมที่ประสานกันระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือองค์กร เพื่อเรียกร้องต่อต้านอย่างเปิดเผยและโดยอ้อม เป็นการเคลื่อนไหวที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านการเปลี่ยนแปลงของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ยังเป็นขบวนการที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมหรือคัดค้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3. การเคลื่อนไหวทางสังคมที่ใช้ปฏิบัติการนอกสถาบันทางการเมืองเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน หรือเรียกว่า การปฏิบัติการทางการเมืองที่"ไม่ปกติ" (สมชัย ภัทรธนาพันธ์, ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการประท้วงทางการเมือง, 2559)

การเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย

การเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย โดยนิยามว่า เพื่อการต่อต้านอำนาจเดิมๆ ได้เริ่มตั้งแต่รัตนโกสินทร์ ที่ "ไพร่" มีความพยายามปลดปล่อยตนเองให้หลุดพ้นจากพันธนาการแบบ "นายกับไพร่" เช่น การต่อต้านการเกณฑ์แรงงาน โดยไพร่การบวชเป็นภิกษุ โดยการหลบหนีเข้าป่า หรือการหลบเลี่ยงไม่ทำงานเต็มกำลัง (วิเชียร บุราณรักษ์, ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ศึกษากรณี: กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี, 2548) ในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ หลังจากมีการแบ่งการปกครองรัฐปัตตานี เป็น 7 หัวเมือง ได้มีการส่งข้าหลวงเข้าไปปกครองได้เกิดการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่เนื่องจากได้รับความเดือดร้อนมีการจัดเก็บภาษีที่เข้มงวด(อารี ฟิน บินจิและคณะ, ปาตานีประวัติศาสตร์และการเมืองในโบกมลายู, 2550)

ในขณะที่ภาคอีสานเกิดกบฏผีบุญ เมื่อปี 2443 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นายมั่น ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาแต่อาศัยอิทธิพลผู้มีอิทธิฤทธิ์ ทำการชักชวนผู้คนก่อกบฏกับรัฐที่เป็นศูนย์กลางอำนาจ อันสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการปฏิรูปการปกครองที่มีการกระชกการปกครองโดยส่วนกลาง มีการส่งข้าหลวงใหญ่และข้าราชการเป็นจำนวนมากเข้าไปทำงานในภาคอีสาน ทำให้ขุนนางท้องถิ่นไม่พอใจและมีการเก็บภาษีโดยตรงทำให้ขุนนางท้องถิ่นเสียผลประโยชน์ และการเก็บภาษีเก็บด้วยได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้าน เช่น การเก็บด้วยจากชาวนกรรจคนละ 4 บาท เป็นต้น (Tnews,2016)

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 มีการเคลื่อนไหวทางสังคมในปี 2491 จำนวน 11 ครั้ง ในปี 2500 จำนวน 23 ครั้ง รวมทั้งการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้ง (ประกาศ ปันตบแต่ง ,ม.ป.พ.) ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อเนื่องถึงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร การเคลื่อนไหวเกิดขึ้นน้อยมาก เนื่องจากมีคามเข้มงวดในการจับกุมปราบปราม เกิดเป็นการเคลื่อนไหวด้วยอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งไม่ใช่การเคลื่อนไหวโดยสันติ แต่ภายใต้การนำของขบวนการนิสิตนักศึกษาได้เกิดการเดินขบวนครั้งใหญ่ของประเทศ ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ไปสู่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง แม้จะมีการรัฐประหารในพ.ศ.2519 แต่การเมืองค่อยๆเปลี่ยนไปสู่ประชาธิปไตยเป็นลำดับ

หลังพ.ศ. 2520 มีการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างเป็นระบบมากขึ้น ปรากฏคำว่า"ภาคประชาสังคม"และ"ภาคประชาชน" เพื่ออธิบายกลุ่มคนที่ไม่ใช่รัฐและไม่ใช่ภาคธุรกิจที่เติบโตในรัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นต้นมา โดยภาคประชาสังคมหรือการเมืองภาคประชาชนของไทยเกิดขึ้นในบริบททางเศรษฐกิจ-การเมืองที่มีลักษณะสภาวะหนึ่งรัฐสองสังคม หรือสภาพความเหลื่อมล้ำในสังคมการเข้าถึงครอบครองทรัพยากร ฯลฯ จนทำให้คนจน คนด้อยอำนาจ ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอาศัยพื้นที่กลไก และช่องทางภายในระบบการเมืองปกติออกเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ (ประกาศ ปันตบแต่ง,การเมืองภาคประชาชน ขบวนการประชาสังคมในสังคมไทยและบทบาทต่อสังคมการเมืองไทย,ม.ป.พ.)

การเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ของภาคประชาสังคม คือ การเคลื่อนไหวของสมัชชาคนจน โดยประชาชนในภาคอีสานเดินทางไปชุมนุมประท้วงหน้าทำเนียบรัฐบาลเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เรียกร้องที่ดินทำกิน เรียกร้องค่าชดเชยจากผลกระทบจากการดำเนินโครงการของรัฐ เป็นปรากฏการณ์การเดินขบวน การชุมนุมประท้วงจำนวนมาก ในพ.ศ. 2538 ที่มีจำนวน 754 ครั้งและเพิ่มขึ้นเป็น 1,219 ครั้ง ในพ.ศ. 2546 การเกิดและขยายตัวของ เครือข่ายองค์กรชาวบ้าน องค์กร

พัฒนาฯ โดยการเคลื่อนไหวกองสมัชชาคนจนได้ปักหลักชุมนุม 99 วัน ในปี 2539 ที่หน้า
ทำเนียบรัฐบาลในรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ การชุมนุมเคลื่อนไหวกัดค้านการเจรจาไทย-
สหรัฐอเมริกา ที่เชียงใหม่เมื่อต้น ปี 2549 ซึ่งได้พัฒนาการเคลื่อนไหวก่อตั้งผู้ผ่านทั้งการชุมนุม
ประท้วงการใช้สัญลักษณ์พิธีกรรมต่างๆ(ประภาส ปิ่นตบแต่ง,ม.ป.พ.)

ในขณะที่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ
พลเมืองในพื้นที่ พบว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์ของคนกลุ่มน้อย(มุสลิม)เป็นการ
เปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและการพฤติกรรมทางสังคมที่ด้อยกว่าเพื่อให้มีพลังในการต่อรองมากขึ้น
ซึ่งอาจจะยอมรับอำนาจทางการเมืองที่มีอยู่หรือไม่ยอมรับอำนาจทางการเมืองที่มีอยู่ ด้วยการตั้ง
พรรคการเมืองหรือกลุ่มนอกกฎหมาย และเห็นว่า การเคลื่อนไหวของพี่น้องมลายูในภาคใต้มีทั้ง
เคลื่อนไหวในระบบและนอกระบบ อันเป็นผลมาจากอำนาจรัฐเข้าไปเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและ
ทรัพย์สินและเพื่อต้องการรักษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์มลายูและศาสนาอิสลามของชาวมลายู
(สุริยะ สะนิวาและคณะ,การเคลื่อนไหวทางการเมืองของพลเมืองพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
,2554)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น แม้มุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แต่เป็น
กลุ่มคนที่มีแนวคิดและหลักปฏิบัติที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ ที่ผ่านมาได้ถูกรอบงำจากแนวคิด
ความเป็นชาตินิยมจากส่วนกลางและปฏิบัติตามแนวนโยบายเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยมตาม
แนวทางของส่วนกลาง ซึ่งตรงกันข้ามจากสิ่งที่ศาสนากำหนดให้มุสลิมปฏิบัติโดยแนวการกำหนด
นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐไทยเกิดจากการกำหนดจากส่วนกลาง โดยผู้มีอำนาจสูงสุด จะเป็นผู้มี
บทบาทในการตัดสินใจหลัก จะเห็นได้ตั้งแต่ การยุบการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐเจ้าฟ้าในสมัย
รัชกาลที่ 5 ด้วยการออกกฎหมายบริหารราชการแผ่นดินให้ดินแดนที่เคยปกครองตัวเองอย่าง
ปัตตานีหรือล้านนาถูกรวมเป็นหนึ่งเดียวในนามอาณาจักรสยามนั้น ถูกกำหนดมาจาก
ส่วนกลาง โดยที่ท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วม ขณะเดียวกัน การปลูกฝังระบบความคิด“รักชาติ” ส่งผลให้
เกิดอุดมการณ์เพียงเดียว แนวคิดที่แตกต่างถูกละเลย

จนหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม การใช้แนวคิดหรือ
อุดมการณ์สร้างชาติมีความรุนแรง ประกาศใช้นโยบายรัฐนิยมเพื่อสร้างชาติ หลายฉบับ อาทิ สั่ง
ห้ามประชาชนกินหมากโดยเด็ดขาด ให้ผู้หญิงเลิกนุ่งโจงกระเบน เปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงแทน ให้สวม
หมวก สวมรองเท้า ในส่วนของมุสลิมห้ามนุ่งโสร่ง ห้ามสวมหมวกกะปิเยาะ(หมวกสีขาว) เป็นต้น

เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อสังคมมุสลิมที่นำไปสู่การต่อต้าน จนเกิดเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตการจะให้อำนาจรัฐได้กำหนดนโยบายเพื่อให้มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมตามแนวทางอิสลามที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของมุสลิม ผลักดันผ่านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ได้พัฒนาตัวเองจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคล องค์กร กลุ่มองค์กร ไปสู่กลุ่มการเมืองที่มีการรวมตัวกันเหนียวแน่นและมีเป้าหมายที่ชัดเจน การเคลื่อนไหวทางสังคม จึงเป็นความจำเป็นสำหรับความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

กล่าวโดยสรุป ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จึงเป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มพลังทางสังคมเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองเพื่อให้เกิดผลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของชนชั้นผู้กุมอำนาจทางการเมืองเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเดิมไปสู่โครงสร้างตามความต้องการของกลุ่ม ขององค์กรที่เคลื่อนไหว ซึ่งมีการการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องหลังพ.ศ.2520 ซึ่งมีทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นขบวนการที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างอำนาจต่อรองให้กับกลุ่มของตัวเอง ให้เกิดการยอมรับในกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายที่สำคัญเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มที่เคลื่อนไหว และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยการเคลื่อนไหวจึงจะได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

บทที่ 2

การเคลื่อนไหวอิสลามในประเทศไทย

2.1 กรอบแนวคิดเศรษฐกิจอิสลาม

แนวคิดเศรษฐกิจอิสลาม เป็นตามความเชื่อหลัก คือ พระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล และเป็นผู้บริหารสรรพสิ่งทั้งหมดที่ทรงสร้าง ตามหลักการอิสลามไม่ได้แยกการเมือง เศรษฐกิจ หรือการดำเนินชีวิตออกจากกัน แต่ทุกอย่างจะประสานกลมกลืนกันทั้งหมด

"ด้วยจักรวาลทัศน์ที่ถือว่า สรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นกรรมสิทธิ์แห่งองค์พระผู้เป็นเจ้า มนุษย์อยู่ในฐานะผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ใช้สรรพสิ่งเหล่านั้น ไปตามเจตนาแห่งพระองค์ อิสลามจึงมีทั้งมิติของจิตวิญญาณและมิติในทางวัตถุ วัตถุต่างๆ ในอิสลามเป็นแค่เครื่องมือชิ้นหนึ่งในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีแก่สังคมมนุษย์ ไม่อาจขึ้นมาเทียบเคียงองค์พระผู้เป็นเจ้าได้ ในอิสลามมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการถือครองกรรมสิทธิ์หลายประการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นข้อกำหนดที่ช่วยสร้างความสมดุลได้ ทั้งในแง่ดุลยภาพระหว่างร่างกายและจิตวิญญาณ และดุลยภาพในสังคมที่อยู่ร่วมกัน (อาศิส พิทักษ์คุมพล, เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ ศูนย์โลกมุสลิมศึกษา, 2553)

กรอบแนวคิดอิสลามเมื่อพระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่ง พระเจ้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินและทรัพย์สินทั้งหมด มนุษย์เป็นเพียงผู้ครอบครอง การใช้ทรัพย์สินและทรัพย์สินจะต้องเป็นไปตามแนวทางที่พระองค์ได้อนุมัติไว้ หรือแนวทาง "ฮาลาล" และห้ามต่อทรัพย์สินและทรัพย์สินบางอย่าง หรือที่เรียกว่า "ฮารอม" คือสิ่งที่เมื่อกระทำแล้วจะต้องได้รับความพิพากษาและจะต้องถูกลงโทษในโลกหน้า มุสลิมจะเชื่อในความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าที่ทรงรู้ ทรงเห็นในทุกการกระทำ สิ่งที่พระองค์ทรงใช้และทรงห้ามไม่อาจจะเมิดได้ และมุสลิมจะต้องต่อสู้เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามหลักศาสนาได้ กรอบแนวคิดนี้ครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วย

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การผลิตการลงทุน การค้าขาย และการบริโภค จะดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาต โดยการผลิตการลงทุน การค้าขายจะเกี่ยวข้องกับการบริโภคตามหลักฮาลาล ไม่ใช่ตามความต้องการของผู้บริโภค หมายความว่า การผลิตการค้าจะต้องเป็นไปตามหลักฮาลาลเพื่อผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าที่ฮาลาล ระบบฮาลาลจึงเกี่ยวข้องในระบอบเศรษฐกิจทั้งหมด กล่าวคือ เมื่อกรอบความเชื่ออิสลามห้ามบริโภคสิ่งของบางอย่าง การผลิตก็ไม่สามารถผลิตได้ด้วยเหตุผลเดียวกัน ตัวอย่าง อิสลามห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มุสลิมจึงไม่สามารถไปเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ตั้งแต่การผลิต การขนส่ง และการสนับสนุนทุกรูปแบบ ความพิพากษาจะเท่ากับผู้บริโภค

กรอบแนวคิดเศรษฐกิจอิสลามจึงแตกต่างจากการระบบการผลิตและการบริโภคตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่การค้าขายและการผลิต จะแยกออกจากการบริโภค หมายถึง รายได้จาก การค้าขายหรือการทำงานไม่เชื่อมโยงถึงการบริโภค เมื่อมีรายได้ก็จะสามารถใช้จ่ายหรือบริโภคสิ่งใดก็ได้ เช่นเดียวกับการค้า อาจมีการพูดถึงการค้าขายที่เป็นธรรม ไม่หลอกลวงผู้บริโภค การผลิตที่พูดถึงเรื่องความสะอาด การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม แต่เศรษฐกิจอิสลามจะลึกซึ้งมากกว่า โดยการบริโภคทุกสิ่งจะส่งผลถึงชีวิตหลังความตายด้วย เป้าหมายหลักทางเศรษฐกิจอิสลามจึงเพื่อการอยู่ดีกินดี ความเป็นอยู่ที่สุขสงบสันติในโลกนี้ และเพื่อความสุขสงบในสรวงสวรรค์หลังวันสิ้นโลก

ถ้าในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การค้าขายการลงทุนเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด อิสลามจะไม่เน้นกำไรสูงสุด แต่จะเน้นความเป็นธรรม ความโปร่งใส ดังนั้น การค้าขาย การลงทุน หรือการได้มาซึ่งกำไรเพื่อนำไปสู่การบริโภคหรือการยังชีพ ได้ถูกควบคุมเพื่อให้นุญยก้าวไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การบริโภคในอิสลาม ได้ถูกกำหนดด้วยกฎเกณฑ์ที่รัดกุม ตั้งแต่การได้มาซึ่งทรัพย์สิน ซึ่งอาจมาจากการทำงานหรือการค้าขาย ตลอดจนการใช้จ่ายทรัพย์สินหรือบริโภคตามที่กำหนด หากนำทรัพย์สินไปบริโภคสิ่งต้องห้ามหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากกิจกรรมที่ไม่ถูกต้องสิ่งเหล่านี้ จะเข้าไปสร้างเป็นเลือดเนื้อในร่างกาย และจะกลายเป็นเชื้อไฟนรกในวัน โลกหน้า อิสลามจึงได้กำหนดให้นุญยกแสวงหาทรัพย์สินในหนทางที่ถูกต้องเพื่อความสงบสุขในโลกนี้ทั้งภายในจิตใจตัวเองและสังคม รวมทั้งความสงบสุขในโลกหน้า

“บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงอย่าห้ามสิ่งดีทั้งหลายที่อัลเลาะห์ได้ทรงอนุมัติสำหรับสูเจ้า และจงอย่าละเมิดแท้จริงอัลเลาะห์ไม่ทรงรักผู้ละเมิด” (กุรอาน 5:7)

ตามกรอบแนวคิดอิสลามมนุษย์ทุกคนสามารถแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหลายที่อยู่บนดิน ใต้ดิน และในอากาศ แต่มนุษย์ไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์ในทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวง แต่เป็นเพียงผู้ครอบครองชั่วคราว ที่จะต้องกระจายความมั่งคั่ง หรือแม้กระทั่งกระจายการครอบครองไปยังบุคคลอื่น ตามที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้ากำหนด ซึ่งคือการบริจาคทาน อิสลามไม่ได้ห้ามความร่ำรวย แต่จะต้องแสวงหาความร่ำรวยจากแนวทางที่ถูกต้องและจะต้องบริจาคทาน

การค้าขายบทบาทที่สำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา นักธุรกิจมุสลิมที่ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ นอกจากจะได้รับความเจริญงอกงามทางด้านเศรษฐกิจและทำให้สังคมมีความสมัครสมานสามัคคีแล้วยังทำให้เขาได้ใกล้ชิดพระเจ้าผู้เป็นเจ้ามากยิ่งขึ้นด้วย การดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์มีส่วนช่วยให้อิสลามเป็นศาสนาที่สามารถนำสู่การปฏิบัติ มุ่งสู่การพัฒนา และยุติธรรมที่ยั่งยืนสำหรับมนุษยชาติได้อย่างดีอีกทางหนึ่ง

ในขณะที่แนวคิดลำดับถัดมา การทำธุรกิจเป็นการให้บริการมวลมนุษยชาติที่สำคัญมาก ในธุรกิจอิสลามการแสวงหากำไรต้องมีสมดุลกับการให้บริการที่ดีมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้และ

เป็นประโยชน์ มีคุณภาพ และมีราคาที่เหมาะสมแก่ผู้บริโภค แนวคิดการให้บริการในอิสลามจึงมีความหมายมากกว่า ความจำเป็นที่จะให้บริการผู้บริโภค

กิจกรรมธุรกิจในอิสลามยังต้องสร้างผลประโยชน์อื่นๆ ด้วย คือ สร้างโอกาสในการจ้างงานได้มากที่สุด ในหลายระดับ สร้างช่องทางธุรกิจแก่ผู้ที่มีความสามารถทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทำให้มีการบริการสำหรับผู้ยากไร้ในชุมชน ทำให้เกิดแหล่งที่มาของภาษีธุรกิจและภาษีอื่นที่มีความจำเป็นสำหรับรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากนักธุรกิจมุสลิมจ่ายภาษีต่างๆ ด้วยความซื่อสัตย์และตรงเวลา(บรรจง บินกาซัน,อิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจ, 2547)

การค้าขายในอิสลาม จึงจะต้องมีความเป็นธรรม มองเห็นสินค้า(ไม่มีการซื้อขายล่วงหน้า) สิ่งของมีตำหนิให้นำมาเปิดเผยให้ชัดเจน ผู้ซื้อจะต้องบรรลุนิติภาวะ มีการตกลงกันชัดเจน มีการกำหนดราคาที่เป็นธรรม การไม่โกงราคา การไม่เก็งกำไร เป็นต้น โดย “พ่อค้าที่ซื่อสัตย์สุจริตนั้น จะอยู่กับบรรดาศาสดาบรรดาผู้ทรงธรรมและผู้ที่ย้ายเพื่อศาสนา”(อรุณ บุญชม,ฮาดีษซอหียะ, ม.ป.พ.)

กิจกรรมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นขึ้น อิสลามให้การยอมรับไม่เพียงแต่การค้าขายของพ่อค้าคนหนึ่ง แต่ให้การยอมรับการร่วมหุ้นเป็นบริษัท รวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ เพื่อร่วมกันประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ขัดต่อหลักการ อาทิ การรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์จะต้องไม่มีเรื่องของดอกเบี้ยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และร่วมธุรกิจกันด้วยความซื่อตรง ซื่อสัตย์ ไว้วางใจกันได้ การไม่ผิดสัญญา การไม่สาบานเท็จการชั่งตวงวัดที่ถูกต้อง (บรรจง บินกาซัน,เศรษฐกิจอิสลาม, 2550)

หากเปรียบเทียบกับระบบเศรษฐกิจแบบตลาดในระบบทุนนิยมนั้น จะเน้นการแสวงหากำไรสูงสุดและไม่ห้ามกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ขัดต่อหลักการศาสนาหรือศีลธรรมอันดี ซึ่งรวมถึงการกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจรัฐบาลเพื่อผลของเศรษฐกิจโดยรวม เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ การเพิ่มการสร้างงาน แม้ว่า กิจกรรมนั้น เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผิดศีลธรรม ก็เป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุน อาทิ การขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คลับ บาร์และธุรกิจต่อเนื่องอื่นๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ มักจะถูกแยกส่วนไม่สัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ เช่น กฎหมายการลงทุน ก็จะพูดถึงการลงทุนเพียงอย่างเดียว ฝ่ายส่งเสริมการลงทุน จะไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาที่ตามมาจากกิจกรรมการผลิต เป็นต้น (บรรจง บินกาซัน,เศรษฐกิจอิสลาม,2550)

ระบบเศรษฐกิจตามแบบทุนนิยมที่เน้นการแสวงหากำไรสูงสุดในส่วนของเอกชน และเน้นการหารายได้ให้มากที่สุดของภาครัฐ รัฐไทยจึงได้ดำเนินกิจกรรมหรือกำหนดการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายชนิดที่คนมุสลิมไม่อาจเข้าร่วมด้วย แม้จะเป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม อาทิ มุสลิมไม่สามารถซื้อหวยได้ แม้จะเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายก็ตาม

กล่าวโดยสรุป กรอบแนวคิดเศรษฐกิจอิสลาม จึงเป็นกรอบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ควบคุมโดยจิตสำนึกทางศาสนาของผู้ลงทุนค้าขายและผู้บริโภค และเน้นความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ในทุกกระบวนการมากกว่ากำไรแสวงหากำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว โดยการผลิต การค้าและบริโภคจะต้องฮาลาลทุกขั้นตอน ด้วยข้อแตกต่างระหว่างเศรษฐกิจอิสลามกับเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จึงเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อให้เกิดโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ฮาลาลขึ้นมาตอบสนองการค้าการลงทุนและการบริโภคของมุสลิม และตอบสนองการส่งออกสินค้าฮาลาลไปต่างประเทศ

2.2 นิยามของการเคลื่อนไหวอิสลามและการเคลื่อนไหวอิสลามทางเศรษฐกิจ

การเคลื่อนไหวอิสลามในนิยาม หมายถึงงานที่ถูกจัดระเบียบและการกระทำที่เป็นหมู่คณะ โดยประชาชนเพื่อการฟื้นฟูสภาพอิสลามให้หวนคืนสู่ภาวะการเป็นผู้นำสังคม(มุสลิม-ผู้เขียน)และเป็นทางเสื่อของชีวิตอีกครั้งหนึ่ง (ยูสุฟ ก็อร์ฎิวีย์ ,ขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามกับการท้าทายของยุคสมัย,มุฮัมหมัด ศิริญุดดีน แปล,2546) และจะต้องเป็นการกระทำด้วยการยืนหยัดและอดสาหะ ไม่ใช่แค่เพียงการพูด ตามแนวทางที่อัลเลาะห์กำหนดไว้ในอัลกุรอานว่า “พวกเจ้าจงทำงานเถิด และอัลเลาะห์จะทรงเห็นงานของพวกเจ้าและศาสนทูต(มุฮัมหมัด) และบรรดาผู้ศรัทธาก็จะเห็นด้วย” (อัต-เตาบะฮ์ 9:105) (ยูสุฟ ก็อร์ฎิวีย์ ,ขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามกับการท้าทายของยุคสมัย ,มุฮัมหมัด ศิริญุดดีน แปล,2546)

ตามนิยามของการเคลื่อนไหวอิสลามตามแนวทางนี้เป็นแนวทางการเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการบริหารราชการแผ่นดินและการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามแนวทางอิสลามตามแนวทางที่พระผู้เป็นเจ้ากำหนดไว้ในอัลกุรอานและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของศาสนทูตมุฮัมหมัด (ช.ล.) เพื่อเป้าหมายความสงบสุขในชีวิตทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ตามความหมายแห่งนิยามข้างต้นการเคลื่อนไหวอิสลามด้านเศรษฐกิจ จึงหมายถึงงานที่ถูกจัดระเบียบและการกระทำที่เป็นหมู่คณะ โดยประชาชนเพื่อการฟื้นฟูอิสลามด้านเศรษฐกิจ และหวนคืนสู่ภาวะผู้นำสังคม(มุสลิม) และเป็นทางเสื่อของชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม นิยามนี้ใช้ในประเทศหรือในแผ่นดินที่เคยปกครองด้วยอิสลามมาก่อน ซึ่งตามนิยามดังกล่าว ขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามหมายถึงการฟื้นฟูอิสลาม หรือการกระทำให้ระบบหรือโครงสร้างอิสลามกลับมามีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากผู้เขียนเป็นผู้นำศาสนาชาวอิยิปต์ นิยามดังกล่าว จึงเป็นนิยามสำหรับประเทศอิยิปต์ และประเทศกลุ่มอาหรับ หรือประเทศมุสลิมอื่นๆ ด้วยประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกัน ที่จะต้องอธิบายกันพอสังเขป

กล่าวคือ ก่อนค.ศ.1924 ดินแดนที่มุสลิมอาศัยอยู่อย่างในตะวันออกกลาง เอเชียกลางเอเชียใต้ปกครองอาณาจักรอิสลาม ต่อเนื่องหลังการกำเนิดอิสลาม เมื่อค.ศ.670 ไม่นานนัก อาณาจักร

สุดท้ายคือ ออตโตมัน(อูษมานียะห์)ของชาวเติร์ก ได้ล่มสลายลง หลังพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 ดินแดนที่อยู่ในอาณาจักรอิสลามหรือรัฐคอลลีฟะห์ที่ใช้หลักชารีอะห์ในการปกครองได้แปรเปลี่ยนเป็นรัฐชาติ และด้วยอิทธิพลของโลกตะวันตก รัฐชาติที่ก่อกำเนิดขึ้นใหม่ได้ใช้แนวทางของตะวันตกในการปกครอง ทั้งโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินและแนวทางการดำเนินชีวิตของมุสลิม เช่น มีระบบภาษีเข้ามาแทนระบบใบตุลมาน หรือการคลังอิสลาม การใช้ระบบการเงินแบบดอกเบี้ย เป็นต้น

ขบวนการฟื้นฟูอิสลาม ในดินแดนอดีตอาณาจักรคอลลีฟะห์ จึงเป็นทั้งขบวนการที่เคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านภาครัฐบาลที่บริหารตามแนวทางทุนนิยมเสรีและการให้ความรู้แก่ประชาชนมุสลิมที่เดินตามวัฒนธรรมตะวันตกให้กลับมาปฏิบัติตามแนวทางอิสลาม

แนวคิดของเมอลานา ซัยยิดอับดุลอะลา เมาคูดี นักเคลื่อนไหวอิสลามชาวปากีสถาน ระบุว่า “แผนการปฏิบัติในใจของข้าพเจ้าก็คือ ข้าพเจ้าจะทำลายการครอบงำทางวัฒนธรรมและความคิดของพวกตะวันตกที่สวมคอปปัญหาชนมุสลิมอยู่ และจะชี้ให้พวกเขาเห็นว่า อิสลามเป็นวิถีการดำเนินชีวิต เป็นวัฒนธรรม เป็นระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ปรัชญา และการศึกษาในตัวเองที่สูงส่งกว่าอารยธรรมตะวันตกในทุกด้าน (บรรจง บินกาชัน, ขบวนการฟื้นฟูอิสลาม, 2545) น่าจะเป็นคำตอบในแนวทางและเป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามได้อย่างชัดเจน

ด้วยเป้าหมายดังกล่าวขบวนการฟื้นฟูหรือขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามหลายกลุ่มจึงขัดแย้งกับผู้ปกครองอย่างกลุ่มมุสลิมภราดรภาพ(Ikwanal-Muslemeen)ในอียิปต์ ที่ต่อมากลายเป็นกลุ่มคิดอาวูธ หรือ กลุ่มญามาอัต-อิ-อิสลามี่ ในปากีสถาน เป็นต้น(ศราวุฒิ อารีย์, การก่อการร้ายในมุมมองของโลกอิสลาม, 2550)

สำหรับประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่แตกต่างจากประเทศมุสลิม ด้วยมุสลิมในประเทศไทย ไม่ได้อยู่ในโครงสร้างของระบบชารีอะห์ในอาณาจักรอิสลามมาก่อน อาจจะมีกรณีที่เกี่ยวข้องกัน คือ กรณีที่อาณาจักรปัตตานี ที่ถูกควมรวมเป็นอาณาจักรสยาม และถูกแปรสภาพเป็นจังหวัด ปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอนาทวี ที่อดีตเคยเป็นอาณาจักรซูลตาลีที่ปกครองโดยมุสลิม อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในความเป็นมาของมุสลิมในประเทศไทย ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวอาจจะแตกต่างกันในบางช่วงเวลาและกิจกรรมเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้การถกเถียงในแนวทางการเคลื่อนไหวอิสลามด้านเศรษฐกิจของมุสลิมในประเทศไทยมีความชัดเจน จำเป็นต้องอธิบายความประวัติความเป็นมา และสภาพความเป็นอยู่ของมุสลิมในประเทศไทยให้รับทราบกันก่อน

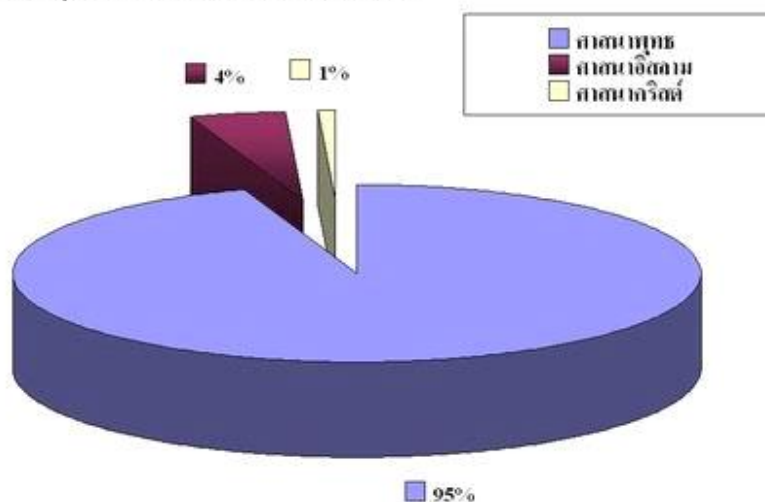
ในการศึกษาการเคลื่อนไหวอิสลามของมุสลิมในประเทศไทยขอกกล่าวถึงมุสลิมใน 2 ส่วนหลัก ๆ คือ มุสลิมส่วนกลาง และมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะมีมุสลิมในหลากหลายพื้นที่ที่มีความเป็นมาที่แตกต่างกัน เช่น มุสลิมปาตานีที่อพยพมาจากปาเกีสถานและกระจายตัวในทั่วทุกภาคของประเทศ มุสลิมภาคเหนือที่อพยพมาจากจีนยูนนาน มุสลิมในภาคตะวันตกและเหนือที่มีรากดั้งเดิมมาจากเบงกาลี แต่ด้วยสภาพความเป็นมาที่คล้ายคลึงกันจึงขอจัดไว้ในส่วนหนึ่งของมุสลิมส่วนกลาง เพราะมุสลิมไม่ว่า มาจากพื้นที่ไหนล้วนปฏิบัติตามแนวทางอิสลามเหมือนกัน

มุสลิมในประเทศไทยที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศที่มีการพูดโดยทั่วไป มีประมาณ 10% ของจำนวนประชากร หรือ 6.7 ล้านคนจากจำนวนประชากร 67 ล้านคนโดยประมาณ แต่หลักฐานยืนยันจำนวนที่แน่ชัด ในพ.ศ.2448-2452 รัฐสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการสำรวจสำมะโนประชากรทั่วประเทศ พบว่า มีมลายูมุสลิมอาศัยอยู่ประมาณ 289,423 คน มุสลิมยะวา (อพยพมาจากอินโดนีเซีย จำนวน 371 คน และมุสลิมเปอร์เซีย 518 คน ในพ.ศ.2436 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการสำรวจสำมะโนประชากรมีมุสลิมในกรุงเทพมหานครจำนวน 6,391 คน เป็นมุสลิมมาเลย์ 3,029 คน ที่เหลือเป็นมุสลิมยะวา เปอร์เซีย และปาตานี

ในพ.ศ.2552 Pew Research Center ได้เผยแพร่รายงานการวิจัยชื่อ Mapping the Global Muslim Population: A Report on the Size and Distribution of the World's Muslim Population ระบุตัวเลขมุสลิมในประเทศไทยว่ามีจำนวน 3,930,000 คน หรือประมาณ 5.8% ของประชากรประเทศไทยในขณะนั้น น่าจะเป็นตัวเลขที่ พลาการ สุวรรณรัฐ ใช้ในการปาฐกถาพิเศษ เรื่องพระราชกรณียกิจกับมุสลิมในแผ่นดินไทย ใน พ.ศ.2553 ที่ระบุจำนวนมุสลิมในประเทศไทยมีจำนวน 4 ล้านคน(พลาการ สุวรรณรัฐ, หลากหลายมุมมองมุสลิมในประเทศไทย, ศูนย์มุสลิมศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) ในขณะที่เมื่อพ.ศ.2548 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้รายงานจำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปจากการเก็บข้อมูลบุคคลจากการทำบัตรประจำตัวประชาชนจำนวน 2.21 ล้านคน การอ้างอิงจำนวนประชากรมุสลิมดังกล่าว เพราะผู้เขียนเห็นว่าจำนวนประชากรมีผลต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับหนึ่ง

พื้นที่ๆประชากรมุสลิมอาศัยอยู่หนาแน่นอาศัยมากที่สุดคือ พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย นราธิวาส ยะลา ปัตตานี สงขลาและสตูล รองลงมากรุงเทพมหานคร และจังหวัดภาคใต้ตอนบนผู้เขียนเห็นว่า ความหนาแน่นของจำนวนประชากรมีผลต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมเช่นเดียว

จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป แยกตามศาสนา ปี 2548

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางแสดงจำนวนประชากรอายุ 15 ปี แยกตามศาสนา

ปี	พุทธ	อิสลาม	คริสต์
2543	43,502,490 คน	1,874,313 คน	347,126 คน
2548	46,902,128 คน	2,213,381 คน	360,836 คน

ที่มา : www.annisaa.com

เนื่องด้วย ความเป็นมาของมุสลิมแต่ละกลุ่มมีผลต่อการเคลื่อนไหวทางสังคม ผู้เขียนจึงขออธิบายที่มาของมุสลิมในประเทศไทย กลุ่มหลักๆ คือ มุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับมุสลิมส่วนกลาง ที่มีกรุงเทพมหานคร เป็นแกนหลัก ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทการเคลื่อนไหวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวกับอิสลาม

2.3 การเคลื่อนไหวอิสลามของมุสลิมส่วนกลาง

ในส่วนกลางอิสลามเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย จนในสมัยกรุงศรีอยุธยา มุสลิมได้มีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน (พลากร สุวรรณรัฐ, หลากหลายมุมมองมุสลิมในประเทศไทย, 2553) เริ่มจากในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม เถกอะหมัด มุสลิมจากเปอร์เซียได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯตั้งเป็นพระยาเถกอะหมัดรัตนราชเศรษฐี เป็นเจ้ากรมท่าขวา(พิทยา บุนนาค, มุสลิมผู้นำ ปฐมจุฬาราชมนตรีคนแรกในสยาม, 2548) รับผิดชอบการค้าทางด้านทิศตะวันตก และสายตระกูลได้เป็นพระยาจุฬาราชมนตรี สืบทอดต่อมาจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกับการเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาของแขก อาหมัด ในทางตอนใต้ คาใต้ะ โมกอล ได้อพยพมาจากเกาะชวา มาตั้งเมืองที่สิงหนคร ขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยาในสมัยพระเจ้าทรงธรรมเช่นกัน เมื่อเสียชีวิตมีบุตรชายคนโต สุลัยมาน ซาร์ ถีบทอดตำแหน่ง ตั้งตัวเป็นอิสระจากกรุงศรีอยุธยาในสมัยพระเจ้าปราสาททอง ต่อมากองทัพสมเด็จพระนารายณ์ตีแตก และได้แยกสลายเมือง แยกบุตรชาย 3 คน ไปปกครองเมืองไชยา เมืองพัทลุง และรับราชการในกรุงศรีอยุธยา มีบุตรหลานที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกอบกู้กรุงศรีอยุธยา มีบทบาทในการเป็นผู้นำกองทัพเรือของแผ่นดิน (สันติ เสือสมิง, หลากหลายมุมมองมุสลิมในประเทศไทย, 2553) และเป็นราชินีกุลในรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ทั้งบทบาทของสายตระกูลแขกอะหมัด และสายสุลัยมาน ซาร์ แต่บทบาทดังกล่าวค่อยๆลดลงหลังการประกาศใช้กฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน และสิ้นสุดตำแหน่งจุฬาราชมนตรียุคสมบูรณ์ตามมติราชหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ตามที่กล่าวมา และไม่มีตำแหน่งทดแทน แม้จะมีตำแหน่งจุฬาราชมนตรีขึ้นมาใหม่ แต่บทบาทไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป ดังจะอภิปรายในรายละเอียดต่อไป

การนำที่มาจากบทบาทของมุสลิม 2 กลุ่มดังกล่าวมาอธิบาย ผู้เขียนต้องการสะท้อนให้เห็นว่า หากบทบาทของ 2 กลุ่มนี้ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ยังมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินที่ได้รับการยอมรับจากสถาบันพระมหากษัตริย์ เท่ากับเป็นการเปลี่ยนโฉมบทบาทมุสลิมในประเทศไทย ไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมมากขึ้น จึงอาจสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของมุสลิมในระดับการบริหารราชการแผ่นดินไปสู่บทบาทของภาคประชาสังคม โดยมีบทบาทเข้มข้นขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และก้าวไปสู่การผนวกเข้ากับบทบาทของนักการเมืองดังจะอภิปรายต่อไป

ในภาคพลเมืองของมุสลิมส่วนกลาง มุสลิมในกรุงเทพมหานครมาจากการถูกจับเป็นเชลยศึก ในสมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ผู้ได้ยกทัพไปตีเมืองปัตตานี มาอาศัยในหลายพื้นที่ของกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ (ปัตตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู, อารีฟิน บินจิ และคณะ, มุลินีวิวัฒนาการภาคใต้, 2550) ก่อนจะกระจายตัวไปยังหลายจังหวัด เช่น นนทบุรี ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา นครนายก เป็นต้น เป็นมุสลิมกลุ่มใหญ่และมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวอิสลามในเวลาต่อมา

ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเมืองไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของมุสลิมในประเทศไทยเช่นเดียวกัน ในช่วงนี้ แชม พรหมยงค์ เป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุด โดยแชม พรหมยงค์นั้น จบการศึกษาด้านศาสนาจากประเทศอียิปต์ เข้ารับราชการที่กรมประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 ในสายปรีดิพนมยงค์ เมื่อตำแหน่งจุฬาราชมนตรีว่างเว้นลง หลังจุฬาราชมนตรีคนที่ 13 เสียชีวิตเมื่อพ.ศ.2479-

2488 เป็นเวลา 9 ปี แซ่ม พรหมยงค์ เป็นผู้ผลักดันต่อนายปรีดีจันมีการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม ให้จุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำศาสนาอิสลามและเป็นที่ปรึกษาพระมหากษัตริย์ให้มีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีคาโต๊ะยุติธรรม ให้มัสยิดเป็นนิติบุคคล ซึ่งแซ่ม พรหมยงค์ ได้รับแต่งตั้งเป็นจุฬาราชมนตรี เป็นจุฬาราชมนตรีตามกฎหมายใหม่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 13 ปี และได้ผลักดันให้การบริหารกิจการอิสลามผ่านกฎหมาย 4 ฉบับ ประกอบด้วย

1. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์ พ.ศ.2488
2. พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ.2490
3. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยศาสนูปถัมภ์(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2490
4. พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และ

สตูล

ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีหรือพระยาจุฬาราชมนตรี ในสมบูรณาญาสิทธิราช (ปลายกรุงศรีอยุธยา-พ.ศ.2475) เป็นตำแหน่งที่ได้รับพระบรมราชโองการฯแต่งตั้งเป็น”ผู้นำฝ่ายแขก”ควบคู่กับตำแหน่งหลัก ตัวอย่าง “พระยาเอกอะหมัดรัตนราชเศรษฐี” จุฬาราชมนตรีคนแรก ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นเจ้ากรมท่าขวา ดูแลรับผิดชอบการค้าด้านทิศตะวันตก และเป็นจุฬาราชมนตรี ผู้นำฝ่ายแขกหรือมุสลิม ด้วย คำว่าผู้นำฝ่ายแขก สันนิษฐานว่า เป็นผู้นำกองทัพฝ่ายมุสลิม โดยเมื่อครั้งชาวญี่ปุ่นก่อเหตุจลาจล พระยาจุฬาราชมนตรีได้นำกองกำลังที่เป็นมุสลิม เช่น กองกำลังอาสาจามทำการปราบปรามจนประสบความสำเร็จ หรือกรณีของหรือจุฬาราชมนตรี (เชน) จุฬาราชมนตรีคนที่ 4 ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เป็นเจ้ากรมท่ากลางและกองอาสาจาม เป็นต้น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาจุฬาราชมนตรี (ก้อนแก้ว) จุฬาราชมนตรีคนแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็เป็นแม่ทัพออกรบตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย(tongsehow,http://oknation.nat,2553)

ตำแหน่งจุฬาราชมนตรี ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นตำแหน่งที่สืบทอดโดยคนในตระกูลของจุฬาราชมนตรีคนแรก ถ้ามีบุตรก็เป็นบุตรชายได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง หากไม่มีบุตรก็เป็นหลาน เช่น ในสมัยพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ท่านเถื่อน บุตรของจุฬาราชมนตรี(ก้อนแก้ว)ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหลวงภักดีสุนทร ได้รับราชการไปตีเมืองกลางและเมืองไทรบุรี เมื่อเสร็จศึกแล้วก็ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง “พระราชเศรษฐี” เมื่อเสร็จศึกเมืองไทรบุรีก็ได้เป็น “พระยาวรเศรษฐ์ภักดีศรีวรชาน” เป็นพระยาจุฬาราชมนตรี เจ้ากรมท่าขวา และมีตำแหน่งเป็นพระยาจุฬาราชมนตรี เมื่อพระยาจุฬาราชมนตรี (ก้อนแก้ว) ถึงแก่อนิจกรรมในตอนต้นรัชกาลที่ 2 มีอำนาจหน้าที่ปกครองชนชาวอิสลามทั่วราชอาณาจักร

(tongsehow,http://oknation.nat,2553) ตามที่กล่าวมาตำแหน่งจุฬาราชมนตรีในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช จึงเป็นตำแหน่งผู้นำทางการเมืองมากกว่ามีบทบาทการเป็นผู้นำศาสนา จะเห็นว่า ไม่มีรายงานหรือบันทึกเกี่ยวกับความเป็นผู้นำทางศาสนามากนัก ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในยุคก่อนหน้าการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 แทบไม่มีการออกกฎระเบียบหรือกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างอิสลามในอาณาจักรสยาม เพิ่งมีการออกเป็นพ.ร.บ.มัศยิดอิสลาม เมื่อปี พ.ศ.2491 นี้เอง

ในยุคที่ปรีดี พนมยงค์ มีบทบาทในทางการเมือง แซ่ม พรหมยงค์ ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีด้วยความราบรื่น มุสลิมมีกฎหมายดูแลกันเองในระดับหนึ่ง แต่หลังจากจอมพลผิน ชุณหะวัณ ได้เข้ายึดอำนาจการปกครอง เมื่อพ.ศ.2491 จุฬาราชมนตรีแซ่มพรหมยงค์ ได้ลี้ภัยทางการเมืองพร้อมกับปรีดี พนมยงค์ และได้ลาออกจากตำแหน่งจุฬาราชมนตรีเพื่อลดแรงเสียดทาน ไม่ให้มองว่า ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีเป็นตำแหน่งทางการเมือง จนพ.ศ. 2493 จอมพล.ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้เชิญประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดประชุมเลือกจุฬาราชมนตรี ที่ประชุมได้เลือกต่วน สุวรรณศาสน์ อดีตนักเรียนมัธยมที่ ชาติอุดรธานี เป็นจุฬาราชมนตรี

จุฬาราชมนตรีต่วน สุวรรณศาสน์ เป็นผู้ออกตรารับรองฮาลาล เมื่อพ.ศ.2493 เมื่อบริษัทแหลมทองต้องการส่งไก่ไปประเทศคูเวตจึงมาขอให้จุฬาราชมนตรี ออกตรารับรองฮาลาลนับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีการออกตรารับรองฮาลาล โดยสำนักจุฬาราชมนตรี ซึ่งต่อมาระบบการตรวจสอบฮาลาลได้มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทยที่เกี่ยวข้องกับโลกมุสลิม ซึ่งจะอธิบายในบทต่อไป

ในยุคที่จอมพล.พิบูลสงคราม ปกครองประเทศ สถานการณ์ของมุสลิมไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากนโยบายชาตินิยม บังคับให้มุสลิมใช้ชื่อ"ไทย" แทนชื่ออาหรับ นับตั้งแต่นั้นมามุสลิมในประเทศไทยจึงมี 2 ชื่อ ชื่อหนึ่งเป็นชื่อทางการ และชื่อหนึ่งเป็นชื่ออาหรับที่ใช้เรียกในครอบครัว กลุ่มเพื่อนมุสลิม และคนใกล้ชิด แต่ยุคนั้นไม่มีการเคลื่อนไหวทางสังคม ต่อเนื่องในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร การเคลื่อนไหวทางอิสลามแทบไม่มีเลย จนหลังการเปลี่ยนแปลง 14 ตุลาคม 2516

อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวอย่างหนึ่งที่นับบันทึกไว้ว่า เป็นการเคลื่อนไหวอิสลามรูปแบบหนึ่ง คือ การจัดงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย ซึ่งคำว่า "เมาลิด" หมายถึงวันเกิด การจัดงานเมาลิดเป็นการจัดงานเพื่อสรรเสริญศาสนาพุทธมอฮัมหมัด(ช.ล.) แต่อีกด้านหนึ่งได้ใช้เป็นกุศโลบายในการเชื่อมสายสัมพันธ์กับผู้อำนาจ และเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เป็นงานเดียวที่พระมหากษัตริย์ หรือผู้แทนเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิด

งานเป็นประจำทุกปี และมีระดับผู้นำประเทศ รัฐมนตรีมาร่วมงาน(เมอลิดกลาง คุณูปการต่อสังคมมุสลิม, Mtoday, 2560)

การทำงานเมอลิดกลางถูกจัดขึ้นมาเหตุผลหนึ่งเพื่อผลทางการเมืองตามข้อมูลที่ได้กล่าวไปแล้วว่า หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสายสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับมุสลิมผ่าน จุฬาราชมนตรีถูกตัดขาด ประกอบกับมีปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีการนำแนวคิดการจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเชื่อมโยงสังคมมุสลิมกับอำนาจรัฐในระดับสูง จึงมีการจัดงานเมอลิดกลางขึ้นครั้งแรก ในพ.ศ. 2480 และได้เชิญบุคคลระดับสูงในรัฐบาลเข้าร่วมงานด้วย

ในพ.ศ.2486 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แซ่ม พรหมยงค์ ประธานจัดงานเมอลิดกลางได้เชิญ หลวงวิจิตรวาทะการ มาเป็นประธานในพิธีเปิด ก่อนการเปิดงานมีการกล่าวอรัญมบทถึงความอยุธยาธรรมที่พี่น้องมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับและมีการเรียกร้องให้แก้ปัญหาให้กับพี่น้องมุสลิม จนต่อมานายแซ่ม พรหมยงค์ ได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ให้เป็นจุฬาราชมนตรีใน ปีพ.ศ. 2488(เมอลิดกลาง คุณูปการต่อสังคมมุสลิม ,นิตยสาร Mtoday, 2560)

หลัง พ.ศ. 2493 การจัดงานเมอลิดระดับชาติได้หยุดไปชั่วคราว เนื่องจากการกลับเข้าสู่อำนาจของจอมพลป.พิบูลสงคราม ยุคนั้น ได้มีการลดอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีจากที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์เป็นเพียงแค่ที่ปรึกษาราชการศาสนา และเริ่มจัดอีกครั้งในปี พ.ศ. 2504 โดยการรวมตัวของผู้นำและองค์กร ศาสนา ใช้ชื่อว่า “งานเมอลิดส่วนกลาง”ในงานครั้งนี้ นายควนสุวรรณศาสตร์ จุฬาราชมนตรี ได้กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เป็นองค์ประธานในพิธี และทรงเสด็จมาเป็นองค์ประธานในพิธีทุกครั้งหลังจากนั้น ต่อมาได้ทรงมอบหมายให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาเป็นองค์ประธานเปิดงาน เป็นเวลานานกว่า 40 ปี(เมอลิดกลาง คุณูปการต่อสังคมมุสลิม, Mtoday, 2560) ในการเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานงานเมอลิดกลาง ครั้งหนึ่ง ทรงมีพระราชดำรัสให้จุฬาราชมนตรีแปลคัมภีร์อัลกุรอานจากภาษาอาหรับเป็นภาษาไทยเพื่อให้มุสลิมไทยได้เข้าใจความหมายในอัลกุรอาน นับเป็นผลจากการเคลื่อนไหวอิสลามในการจัดงานเมอลิดกลาง ที่ต่อมาใช้ชื่อว่า “งานเมอลิดกลางแห่งประเทศไทย”

แม้การจัดงานเมอลิดกลาง จะไม่มีผลเด่นชัดในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแต่งงานเมอลิดกลางเป็นการปูพื้นฐานให้มุสลิมได้ต่อสายสัมพันธ์กับผู้อำนาจในการบริหารประเทศ ที่นำไปสู่การสนับสนุนด้านต่างๆในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนต่างศาสนิกต่ออิสลาม

ขอทิ้งการเคลื่อนไหวก่อนของส่วนกลางไว้ก่อน เพื่อไปดูการเคลื่อนไหวก่อนของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการเคลื่อนไหวทั้ง 2 ส่วนจะถูกผนวกเข้าด้วยกันหลังเหตุการณ์ 16 ตุลาคม 2516

2.4 การเคลื่อนไหวก่อนของมุสลิม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอย้อนอดีตของมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้พอสังเขป เพื่อจะบ่งบอกถึงแนวทางการเคลื่อนไหวที่ชัดเจนมากขึ้น พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ยะลา, ปัตตานี, นราธิวาส และ 4 จังหวัดของจังหวัดสงขลา มี นาทวี เทพา สะบ้าย้อย และจะนะ พื้นที่ดังกล่าวแต่เดิมเป็นอาณาจักรของพราหมณ์ฮินดูในนามลังกาสุกะ ก่อตั้งประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 2 ต่อมาประมาณค.ศ.1500 ได้ย้ายเมืองมาริมชายทะเลเรียก ปัตตานี ผู้ปกครองเมืองได้ เปลี่ยนศาสนาเป็นอิสลาม แต่ก่อนหน้านั้นมีชาวเมืองนับถือศาสนาอิสลามที่เข้ามาประมาณประมาณค.ศ. 1000 (อารีฟิน บินจิ และคณะ, ปัตตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองใน โลกมลายู, 2550)

ปัตตานีเป็นอาณาจักรขนาดเล็ก เจริญรุ่งเรืองในยุคการค้า ตกเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา ต้องส่งดอกไม้เงินดอกไม้ทองเป็นบรรณาการ และได้ตั้งตนเป็นอิสระหลังกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้กับกองทัพพม่าเมื่อ พ.ศ.2310 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการยกทัพไปตีปัตตานีจนแตกพ่าย และได้นำชาวเมืองปัตตานีจำนวนหนึ่งมายังกรุงเทพมหานคร แต่ปัตตานียังไม่หยุดการตั้งตัวเป็นอิสระ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ยกทัพไปปราบ และสลายปัตตานีเป็น 7 หัวเมืองเพื่อลดทอนกำลัง และนำชาวเมืองปัตตานีมาเป็นเชลยในกรุงเทพมหานคร(อารีฟิน บินจิ และคณะ, ปัตตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองใน โลกมลายู, 2550) มุสลิมกลุ่มนี้ต่อมาได้กระจายไปยังหลายพื้นที่ อาทิ นนทบุรี ปทุมธานี นครนายก ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ เป็นต้น เป็นเหตุผลให้มุสลิมในกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวจำนวนมาก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการเปลี่ยนการบริหารราชการแผ่นดินยุบเลิกเมืองในอดีตเป็นมณฑล ยกเลิกตำแหน่งเจ้าเมือง แต่เจ้าเมืองปัตตานีไม่ยินยอม จึงถูกดำเนินคดีข้อหากบฏ และถูกตัดสินจำคุกที่เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก เมื่อพ้นโทษ

ออกมาจึงได้ลี้ภัยไปอยู่ที่รัฐกลันตัน ซึ่งขณะนั้นเป็นอาณานิคมของอังกฤษ มีความพยายามลี้ภัยที่อังกฤษให้แบ่งดินแดนปัตตานีจากการปกครองของสยาม จนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ (อารีฟิน บินจิ และคณะ, ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู, 2550)

ด้วยความเป็นมาตามที่กล่าวไว้ปัตตานีจึงมีความเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ทั้งประเพณีวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาที่สั่งสมมายาวนานหลายร้อยปี แม้จะถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยอัตลักษณ์เหล่านี้ก็ยังคงดำรงอยู่ และมีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องจนปัจจุบัน หลังการเคลื่อนไหวของอดีตเจ้าเมืองปัตตานี มีนักเคลื่อนไหวหลายคน แต่เหตุการณ์ที่น่าสนใจคือ การเคลื่อนไหวของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา

หะยีสุหลง โต๊ะมีนา เป็นนักการศึกษาเรียนจบศาสนาจากมกกะห์ ซาอุดีอาระเบีย มีความรู้ด้านศาสนาที่เป็นที่ยอมรับของชาวปัตตานี เป็นประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี โดยสถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ จากหนังสือของสมาคมสมาวัตปัตตานี ที่ยื่นถึงรัฐบาลพล.ร.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ประมาณปี 2490 ระบุว่า ราษฎรในขณะนั้นถูกเจ้าหน้าที่กดขี่เป็นอย่างมาก หากไม่พอใจก็ใส่ร้ายให้เป็นคดีผิดกฎหมาย โดยจับกุมพาไปยังที่กลางทาง และใส่ร้ายว่าพยายามหลบหนีและต่อสู้อำนาจที่ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นสิบๆคนในทุกอำเภอ(อารีฟิน บินจิ และคณะ, ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู, 2550) เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หะยีสุหลง โต๊ะมีนาได้ยื่นข้อเรียกร้อง 7 ข้อไปยังรัฐบาลจอมพล.พิบูลสงคราม ต่อมาพ.ศ.2491 ได้ถูกจับกุมแต่หายตัวไปในเวลาต่อมา ถือเป็นกรณีที่ครึกโครมเป็นอย่างมาก หะยีสุหลง ถูกทำให้หายตัวไปโดยเจ้าหน้าที่รัฐ กลายเป็นส่วนหนึ่งของความไม่พอใจของคนจังหวัดชายแดนใต้ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นอีกกรณีหนึ่งที่อำนาจรัฐกระทำต่อภาคประชาชนที่เคลื่อนไหวอย่างสันติ

วิเคราะห์จากข้อเสนอ 7 ข้อของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา พบว่า จากความแตกต่างในประเพณีวัฒนธรรม และศาสนาของคน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การเปลี่ยนผู้ปกครองเป็นคนจากส่วนกลางที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีของคนมลายุมุสลิม ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งความไม่เข้าใจความไม่พอใจ ในข้อที่ 1 ของข้อเรียกร้อง 7 ข้อ จึงขอปกครองตนเองในทางศาสนาอิสลาม คือขอให้มีการดำรงตำแหน่งสูงสุดเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามและเป็นมุสลิมใน 4 จังหวัด ส่วนข้ออื่นๆก็มีความเชื่อมโยงกัน เช่น ให้การศึกษาในระดับประถมศึกษาให้มีภาษามลายูและให้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการควบคู่กับภาษาไทย (เพื่อรักษาอัตลักษณ์ มลายู) ขอให้มีการปกครองมุสลิม (เพื่อความรู้ความเข้าใจประชาชนในพื้นที่) ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีเอกสิทธิ์ในการออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และมีข้อเรียกร้องด้านเศรษฐกิจในข้อ 3 ให้การจัดเก็บภาษีใน

4 จังหวัด(รวมสตูล) ให้ใช้ใน 4 จังหวัด จากปัญหาตั้งแต่มีข้าหลวงเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ 2 และมีการจัดเก็บภาษีส่งส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในท้องถิ่นและการ พัฒนาท้องถิ่นแต่เดิมมีอิสระในการบริหาร ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวจนปัจจุบันก็ไม่ได้มีการดำเนินการ บางอย่างใกล้เคียงกับข้อเสนอ 7 ข้อ การที่ยุคนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง เนื่องจากข้อเสนอดังกล่าว เป็นข้อเสนอที่ฝ่ายความมั่นคงเห็นว่า กระทบต่อความมั่นคงของชาติที่อาจส่งผลต่อการแบ่งแยก ดินแดน และผู้เสนอก็ถูกมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติจนมีการจับกุมและหายตัวไปในเวลา ต่อมา

มีการตั้งข้อสังเกตว่า ข้อเสนอ 7 ข้อของหะยีสุหลงไม่ใช่ข้อเสนอเกี่ยวกับการกำหนด โครงสร้างตรรกอบของอิสลาม แต่ถ้าพิจารณาตาม โครงสร้างการบริหารที่กำหนดให้ผู้นำสูงสุด เป็นผู้รับผิดชอบศาสนาอิสลาม จะเห็นว่า เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องขอเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตาม รูปแบบของอิสลาม เหมือนข้อสรุปที่ระบุว่า เมื่อมีกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการตัวเองแล้ว ก็ ย่อมมีการจัดการตามรูปแบบของอิสลามตามมาเอง (อารีฟิน บินจิ และคณะ,2550) เนื่องจาก ผู้บริหารเป็นมุสลิมย่อมใช้โครงสร้างการบริหารตามรูปแบบอิสลาม

ข้อเสนอดังกล่าวจึงเป็นการกำหนด โครงสร้างระดับสูงสุดที่มีอำนาจในการบริหารจัดการ ท้องถิ่นย่อมส่งผลต่อโครงสร้างในระดับถัดมา เป็น โครงสร้างที่ไม่เกี่ยวกับโครงสร้างของความ มั่นคง คือ การมีทหารหรือตำรวจที่อยู่ภายใต้การบริหารของผู้นำสูงสุดที่เป็นมุสลิม แต่จะเน้นเรื่อง การรักษาอัตลักษณ์ของมลายู การพัฒนาท้องถิ่นจากการใช้ภาษีในท้องถิ่นเพื่อใช้จ่ายในท้องถิ่น ซึ่ง เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาลและองค์การ บริหารส่วนตำบล(อบต.) ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่า ผู้นำตามข้อเสนอของหะยีสุหลง บุคคลที่เป็นผู้นำ สูงสุดจะมีอำนาจมากกว่าผู้นำตามโครงสร้างของการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ เพราะอบจ. เทศบาลและอบต. ก็สามารถออกระเบียบการบริหารจัดการในท้องถิ่นได้ ได้รับส่วนแบ่งจากภาษี แต่ตามโครงสร้างนี้ไม่สามารถกำหนด โครงสร้างการบริหารจัดการตามแนวทางอิสลามได้ เช่น การ จัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม การกำหนดหลักสูตรการศึกษาตามหลักอิสลาม เป็นต้น ต้องอาศัย กฎหมายฉบับอื่น แต่กรณีของภาษีที่เรียกร้องให้จัดเก็บในท้องถิ่นให้ใช้จ่ายในท้องถิ่น องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจจัดเก็บภาษีในท้องถิ่นเพื่อการใช้จ่ายในท้องถิ่น เช่น ภาษีโรงเรือน ภาษีป้าย และส่วนแบ่งจากภาษีน้ำมัน เป็นต้น ไม่ใช่ภาษีทั้งหมดตามข้อเรียกร้องของหะยีสุหลง

ข้อเสนอของหะยีสุหลงที่ได้รับการตอบสนองในอีกหลายสิบปีต่อมา คือ การเรียกร้องให้มี คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจในการออกระเบียบเพื่อการบริหารกิจการอิสลาม โดย ในพ.ศ.2540 มีการออกกฎหมายการบริหารกิจการศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทย มีคณะกรรมการ กลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยคณะกรรมการกลางๆ มี

อำนาจในการออกระเบียบจากส่วนกลางให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการมัชยิดทั่วประเทศปฏิบัติ ซึ่งรายละเอียดจะได้นำเสนอในบทต่อไป

ระหว่างพ.ศ.2491-2500 ภายใต้การบริหารของจอมพลป.พิบูลสงคราม ได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงหลายเหตุการณ์ กรณีการหายตัวไปของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา พร้อมบุตรชายวัย 15 ปี เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ ได้เกิดเหตุการณ์รุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวบ้านหลายเหตุการณ์ เช่นในพ.ศ.2491 เกิดกรณีการล้อมปราบชาวบ้านที่หมู่บ้านคุดงญอ จังหวัดนราธิวาส มีผู้เสียชีวิต 400 คน มีชาวบ้านได้ลี้ภัยไปมาเลเซียนับพันคน ในขณะที่เหตุการณ์ประจำวันก็ได้สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ชาวบ้านที่เป็นไทยมุสลิม เช่นการตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ที่เลือกปฏิบัติเฉพาะคนมุสลิม (อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์, กลุ่มสลาดัน กลางกระแสประชาธิปไตยแบ่งบาน ขบวนการนักศึกษามลายูปาตานี พ.ศ.2515-2520,2558) อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางสังคมของมุสลิมบางจนแทบไม่มีการเคลื่อนไหวมาจากความหวาดกลัวอำนาจรัฐที่ปกครองด้วยระบบเผด็จการ เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงเหตุการณ์เดือนตุลาคม 2516 เนื่องจากประเทศไทยในยุคนั้นตั้งแต่พ.ศ.2491-2516 ปกครองโดยระบบเผด็จการทหารยาวนานต่อเนื่องจากจอมพลป.พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นเวลาถึง 5 ปี และสิ้นสุดหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

มีการเคลื่อนไหวที่ต้องบันทึกไว้ ก่อนเหตุการณ์ชุมนุมใหญ่ของประชาชนในเดือนตุลาคม 2516 โดยหลังปี 2505 เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ขึ้นบริหารประเทศ ความเข้มงวดได้ผ่อนคลายลง จึงเกิดการตื่นตัวในรั้วมหาวิทยาลัยในทางวิชาการ ศิลปะ วรรณกรรม และการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักศึกษา มีผลต่อการตื่นตัวของนักศึกษามุสลิมให้เกิดการกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรม และจัดตั้งเป็นองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม (อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์, กลุ่มสลาดัน กลางกระแสประชาธิปไตยแบ่งบาน ขบวนการนักศึกษามลายูปาตานี พ.ศ.2515-2520,2558) ในพ.ศ.2508 มีการจัดตั้งชุมนุมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย (ยมท.) โดยสุพจน์ พันธุ์พุทธธีเมธา นักกิจกรรมจากโลกโพธิ์ ปัตตานี และพวก มีนิสิตนักศึกษาจากหลายสถาบันเข้าร่วม อาทิ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาระสานมิตร(มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ) วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน และวิทยาลัยหอการค้า ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นสมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (สนท.) มีปกรณ์ ปรียากร เป็นนายกสมาคมคนแรก เมื่อ พ.ศ.2510 แต่การดำเนินกิจกรรมของสนท. ไม่ได้มุ่งเน้นการเคลื่อนไหวอิสลาม แต่เคลื่อนไหวตามกระแสของนักศึกษาในขณะนั้น คือการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม การช่วยเหลือชาวบ้านในท้องถิ่นทุรกันดาร เช่น การออกค่ายอาสาช่วยเหลือชาวบ้านในชนบท แต่เลือกพื้นที่หรือหมู่บ้านของพี่น้องมุสลิม ยังไม่ได้มีบทบาทในการเคลื่อนไหวเรียกร้องเพื่อการกำหนดโครงสร้างอิสลามในประเทศ

ในเวลาใกล้เคียงกัน กลุ่มนักศึกษา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้ตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม ในนามกลุ่มสลาดัน (ชุมชนมุมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมสลาดัน) (กลุ่มสลาดัน กลางกระแสประชาธิปไตยเบงบาน ขบวนการนักศึกษามลายูปาตานี พ.ศ.2515-2520, อารีเพ็ญ อุดรสินธุ์, มุลินธิเพื่อการศึกษาพัฒนาเด็กและเยาวชน, 2558) มีแกนนำ อย่าง ชูศักดิ์ มณีชยางกูร อารีเพ็ญ อุดรสินธุ์ วันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นต้น ซึ่งกลุ่มนี้ต่อมามีบทบาทในทางการเมือง ที่นำไปสู่การเกิดโครงสร้างเศรษฐกิจอิสลาม แต่การเคลื่อนไหวของนักศึกษากลุ่มสลาดัน เป็นกิจกรรมการออกค่ายพัฒนาชนบท

หลังพ.ศ.2516 การจัดตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมของมุสลิม โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษามีหลายกลุ่มตามกระแสการตื่นตัวทางสังคมของนิสิตนักศึกษาจากกระแสการเคลื่อนไหว 14 ตุลาคมอาทิ ในพ.ศ.2518 ได้มีการจัดตั้งชมรมมุสลิมสยามขึ้นมา แต่เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมที่เน้นเคลื่อนไหวเพื่อมุสลิมที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมไม่ใช้การเคลื่อนไหวเกี่ยวอิสลาม เช่น การเรียกร้องขอความเป็นธรรมให้กับนักโทษมุสลิมที่ถูกทำร้ายในเรือนจำคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา (การุณ ภูใหญ่, สัมภาษณ์, 2559) กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมเหล่านี้เช่น ชมรมทนายความมุสลิม สมาคมสื่อสารมวลชนมุสลิม สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย สมาคมนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ชมรมมุสลิมสยาม เป็นต้น ต่อมาได้รวมตัวกันในนามสภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย เคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสังคมมุสลิม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (โดยเฉพาะกรณีปาเลสไตน์และต่อมากรณี โรฮิงญา) และมีบทบาทในการเคลื่อนไหวอิสลาม ในกรณีของการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยร่วมกับนักการเมืองมุสลิมภาคใต้ในนามกลุ่มวาคะห์ (การุณ ภูใหญ่, สัมภาษณ์, 2559)

สภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย มีการุณ ภูใหญ่ เป็นประธานคนแรก ก่อตั้งหลังทศวรรษ 2520 หลังมีรัฐบาลจากการเลือกตั้ง พ.ศ.2522 แม้ว่านายกรัฐมนตรีคือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ จะมาจากทหารแต่ได้รับเชิญจากพรรคการเมืองให้เข้ามาดำรงตำแหน่ง แม้จะมีอิทธิพลของทหาร แต่สถานการณ์โดยทั่วไปได้ผ่อนคลายความเข้มงวดทางการเมืองลง แต่การเคลื่อนไหวในระยะแรกไม่มีการเคลื่อนไหวในประเด็นเศรษฐกิจ แต่มุ่งเน้นเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับชาวบ้าน ทั้งในและต่างประเทศ

การเคลื่อนไหวให้เกิดสถาบันทางเศรษฐกิจอิสลาม บุคคลที่เป็นผู้จุดประกายแนวคิดให้มีการเคลื่อนไหวเศรษฐกิจอิสลาม คือ บรรจง บินกาซัน โดยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในฐานะนิสิตเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ “บรรจง บินกาซัน” ได้เขียนและแปลบทความด้านเศรษฐศาสตร์อิสลาม ด้านเศรษฐกิจอิสลาม การเงินอิสลาม เป็นต้น เป็นจำนวนมาก เป็นแนวทางให้กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม หรือกลุ่มการเมืองอย่างวาคะห์ นำไปเป็นนโยบายขับเคลื่อน

ในขณะที่มุสลิมส่วนกลาง มีสภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรขับเคลื่อน ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มสล่าตันได้แปรสภาพเป็นนักการเมือง ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามกลุ่ม วาคะห์ เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และมุสลิมโดยรวม โดยมีการกำหนด โครงสร้างการบริหารคือ การออกกฎ ระเบียบ กฎหมาย ที่จะเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของมุสลิมใน ประเทศไทย

สมาชิกกลุ่มวาคะห์ ส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มสล่าตัน แต่ส่วนหนึ่งเข้าสู่แวดวงการเมือง ก่อนรวมตัวเป็นกลุ่มวาคะห์ เช่น เคน โตะมีนา ลูกชายหะยี สุหลง โตะมีนา ที่หายตัวไปในสมัย รัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม วันมูหะมัดนอร์ มะทา นักเรียนทุนจากหน่วยงานภาครัฐ ได้เข้าสู่ การเมืองด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่การเลือกตั้งเมื่อพ.ศ.2529 พร้อมกับสุรินทร์ พิศสุวรรณ ที่ลาออกจากอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อลงสมัครรับ เลือกตั้ง เช่นเดียวกับมุสลิมหลายคนที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง

ข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มวาคะห์กับนักการเมืองมุสลิมคนอื่น คือ กลุ่มวาคะห์มีการรวมตัว กันเป็นกลุ่มก้อน ส่งผลให้มีอำนาจการต่อรองสูง และกลุ่มนี้ได้กำหนดนโยบายชัดเจนในการ แก้ปัญหาของสังคมมุสลิม พรรคการเมืองที่จะรับคนกลุ่มนี้ไปสังกัดก็ต้องยอมรับนโยบายของกลุ่ม ด้วย

กลุ่มวาคะห์ ได้รวมตัวกันจริงจังในปลายทศวรรษ 2520 ต้นทศวรรษ 2530 สมาชิกบางคน อาทิ เคน โตะมีนา วันมูหะมัดนอร์ มะทา เริ่มต้นกับพรรคกิจสังคม ก่อนจะย้ายไปประชาธิปัตย์ จน เกิดปัญหาความขัดแย้งกับแกนนำประชาธิปัตย์ กลุ่มนี้จึงย้ายไปอยู่พรรคชาติไทยในระยะสั้นๆ ก่อน จะร่วมก่อตั้งพรรคประชาชน แต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงเข้าร่วมกับพรรคความหวังใหม่ ที่มีพล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้ก่อตั้งและหัวหน้าพรรค ภายใต้พรรคความหวังใหม่ และต่อมาได้ยุบรวมกับ พรรคไทยรักไทย กลุ่มวาคะห์สามารถผลักดันการออกกฎหมายการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม ปี 2540 ที่ต่อมืบทบาทในการบริหารกิจการอิสลาม โดยเฉพาะกิจการฮาลาล การเป็นต้นแบบก่อตั้ง สหกรณ์อิสลาม และการผลักดันให้มีการออกกฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2545

อย่างไรก็ตาม การผลักดันให้เกิดโครงการทางเศรษฐกิจอิสลามที่กล่าวมา กลุ่มวาคะห์ได้ เคลื่อนไหวร่วมกับสภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย และองค์กรมุสลิมอื่นด้วย เป็นการประสาน พลังการขับเคลื่อนระหว่างภาคประชาสังคมกับฝ่ายการเมืองเสียงข้างน้อย ความสำเร็จเกิดจากหลาย ปัจจัย ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดในบทต่อไป

การเคลื่อนไหวของมุสลิมตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475จนถึงพ.ศ.2530 ที่ เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนชั้นนำมุสลิม มีเพียงการเคลื่อนไหวของหะยีสุหลง โตะมีนา ที่ดำรง

ตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เคลื่อนไหวจาก
กระแส 14 ตุลา และหลังจากนั้น ได้ยกระดับตัวเองจากนักศึกษาหรือนักเคลื่อนไหวธรรมดาเป็นชน
ชั้นนำมุสลิม อาทิ กลุ่มวาดะห์ เป็นต้น แต่การเคลื่อนไหวของกลุ่มชนชั้นนำดังกล่าวประสานกับ
ภาคประชาสังคมอย่างแนบแน่น

บทที่ 3

การเคลื่อนไหวเพื่อจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

3.1 กรอบแนวคิดสถาบันการเงินปลอดดอกเบี้ย

การขับเคลื่อนผลักดันของมุสลิมให้มีสถาบันการเงินอิสลามหรือสถาบันการเงินปลอดดอกเบี้ย มาจากบทบัญญัติในคัมภีร์อัล กุรอานที่ระบุว่า “อัลเลาะห์อนุมัติการค้าขาย และห้ามการกินดอกเบี้ย” (กุรอาน อัลบะกอเราะห์ : 275) การห้ามกินดอกเบี้ยในอิสลามเป็นการลดความขัดแย้งในสังคม ลดปัญหาระหว่างผู้กู้กับผู้ให้กู้ ลดการข่มเหง รังแกและเอาเปรียบกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม สำหรับลูกหนี้แล้วในอิสลามกำหนดให้เจ้าหนี้เอื้ออาทรและผ่อนปรนมากกว่าการเร่งรัดหนี้สิน

ในศาสนาอิสลามถือว่า ดอกเบี้ย เป็นต้นเหตุของการทุจริต การเอาเปรียบประชาชนซึ่งนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม อิสลามจึงห้ามกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยอย่างเด็ดขาด ในประเทศอิสลามมีการจัดตั้งธนาคารอิสลามขึ้นมา โดยนำหลักการแห่งการถือหุ้นร่วมกัน การแบ่งปันผลกำไรมาใช้แทนดอกเบี้ย(การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักซารีอะห์, ส่วนวิชาการ ฝ่ายซารีอะห์ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย, อ.ป.พ.)

การผ่อนผัน ผ่อนปรนหนี้สิน หรือการยกหนี้สินให้กับลูกหนี้ ในอิสลามเชื่อว่า พระผู้เป็นเจ้าจะตอบแทนเจ้าหนี้เอง “ดังนั้นผู้ใดที่การตัดเดือนจากพระผู้อภิบาลของเขายังเขาแล้วเขาก็เลิกสิ่งที่ล่วงมาแล้วก็เป็นสิทธิของเขาและเรื่องของเขาอันย้อนกลับไปสู่อัลเลาะห์และผู้ใดกลับ(กระทำ)อีกชนเหล่านั้นแหละคือชาวนรกโดยที่พวกเขาจะอยู่ในนรกตลอดกาลอัลเลาะห์จะทรงให้ดอกเบี้ยลดน้อยลงและหมดความจำเริญและทรงให้การบริจาคตานนั้นเพิ่มพูนขึ้นและอัลเลาะห์นั้นไม่ชอบผู้ปฏิเสธผู้กระทำบาปทุกคนแท้จริงบรรดาผู้ที่ศรัทธาและประกอบสิ่งที่ดีงามทั้งหลายและดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาตพวกเขาจะได้รับรางวัลของพวกเขาณพระผู้อภิบาลของพวกเขาและไม่มีความกลัวอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแก่พวกเขาและพวกเขาก็จะไม่เสียใจบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย ฟิงย่าเกรงอัลเลาะห์เถิดและจงละเว้นดอกเบี้ยที่ยังเหลืออยู่เสียหากพวกเขาเป็นผู้ศรัทธาและหากพวกเขาเจ้ามิได้ปฏิบัติตามก็พึงรับรู้ไว้ด้วยซึ่งสงครามจากอัลเลาะห์และรอซูลของพระองค์และหากพวกเขาสำนึกผิดกลับตัวกลับใจแล้วสำหรับพวกเขาเจ้าก็คือต้นทุนแห่งทรัพย์ของพวกเขาโดยที่พวกเขาจะไม่ได้อธรรมและไม่ถูกอธรรม”(กุรอานอัล บากอเราะห์ :275-279)

อิสลามได้กำหนดโทษของผู้กินดอกเบี้ยไว้ค่อนข้างหนัก ศาสนทูตมุฮัมมัด(ช.ล.) ศาสดาในอิสลามได้กล่าวถึงบุคคลที่ได้รับบาปจากการกินดอกเบี้ย ครอบคลุม"ผู้ที่กินริบา ผู้ให้กิน ผู้บันทึก และผู้เป็นพยานทั้งสองคน และท่านกล่าวว่า พวกเขาอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน(ในบาป)" (ฮาดีษซอหียะ,อรุณ บุญชม,สำนักพิมพ์ส.วงศ์เสงี่ยม ,ม.ป.ป.) โดยโทษของการกินดอกเบี้ยนั้นรุนแรง ตามประเภทของดอกเบี้ย โดยดอกเบี้ยมี 70 ประเภทด้วยกัน ความรุนแรง(จากการลงโทษ)ของมันอย่างน้อยที่สุดเหมือนการผิดประเวณีกับมารดาของตัวเองและจะไม่ได้เข้าสวรรค์ ตามรายงานที่ระบุว่า อัลเลาะห์ไม่อนุญาตให้คน 4 พวกเข้าสวรรค์หรือลิ้มรสความดีงามของมัน คือ คนที่ดื่มสุราเป็นนิสัย คนที่กินดอกเบี้ย คนที่สูบบุหรี่ของเด็กกำพร้าและคนที่ไม่รับผิดชอบต่อบิณามารดาของเขา (บรรจง บินกาชัน,การเงินอิสลาม,2539)

ตามรายงานดังกล่าวผู้ที่เข้าข่ายได้รับบาปจากดอกเบี้ยเกี่ยวข้อง ตั้งแต่คนรับดอกเบี้ย คนจ่ายหรือให้ดอกเบี้ย ผู้บันทึก ตลอดจนพยาน โดยไม่อาจทราบได้ถึงรูปแบบการลงโทษของการดอกเบี้ยว่าเป็นเช่นใดและไม่สามารถทราบได้ว่า การลงโทษจากการผิดประเวณีกับมารดาตัวเองว่าเป็นเช่นไร แต่หากเปรียบเทียบการลงโทษที่เกี่ยวกับการผิดประเวณี คือหญิงชาย(ที่ยังโสด) ที่ร่วมประเวณีกันโดยไม่ได้แต่งงานตามหลักศาสนามีโทษโบยจำนวน 100 ครั้ง ส่วนหญิงชายที่มีคู่ครองอยู่แล้ว แต่ผิดประเวณีกับหญิงหรือชายอื่นมีโทษให้ขังหินจนตาย จะเห็นว่า โทษจากการผิดประเวณีค่อนข้างรุนแรง แต่โทษจากการกินดอกเบี้ยมีความรุนแรงกว่า ดอกเบี้ยจึงเป็นสิ่งที่มุสลิมถูกสั่งให้หลีกเลี่ยงอย่างสิ้นเชิง

ดอกเบี้ยกับกำไรสามารถเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของ 2 สิ่งนี้ หากดูตามบัญญัติในอัลกุรอาน ที่ระบุว่า *อัลลอฮฺทรงอนุมัติการค้าขาย และทรงห้ามริบา(ดอกเบี้ย)* เนื่องจาก 2 สิ่งนี้ มีความแตกต่างกันชัดเจน โดย"การค้า" ผู้ขายสินค้าได้ส่วนต่างเงินจากราคาต้นทุนการผลิต ยกตัวอย่าง การผลิตสินค้าต้นทุน 10 บาท ผู้ขายๆในราคา 15 บาท ได้กำไร 5 บาท ในขณะที่ดอกเบี้ยเป็นส่วนต่างของเงิน คือการได้ประโยชน์จากส่วนต่างของเงิน เช่นนายก.ยืมเงินนาย ข. จำนวน 10 บาท แต่นายก.ต้องคืนเงินนายข.จำนวน 15 บาท เท่ากับ นายข.จ่ายดอกเบี้ยให้กับนายก.จำนวน 5 บาท การได้รับส่วนต่างจากเงินถือเป็นดอกเบี้ย ในภาษาอาหรับใช้คำว่า ริบา (Riba) ซึ่งหมายถึง การเกินเลย ส่วนเพิ่ม ในการทำธุรกรรม ที่จะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการทำธุรกรรม แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งดอกเบี้ยเป็นส่วนหนึ่งของริบา

จะเห็นได้ว่า หลักอิสลามจะสวนทางกับระบบทุนนิยม โดยในทุนนิยมการเก็บดอกเบี้ยเป็นการเพิ่มพูนของทรัพย์สิน ดอกเบี้ยเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่อิสลาม ระบุว่า ดอกเบี้ยจะตกต่ำ แต่การบริจาทานจะเพิ่มพูน จะเห็นได้ว่า โลกในยุคทุนนิยมได้เกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจหลายครั้ง เช่น วิกฤติค่าสูติวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ในสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ.2008 เป็นวิกฤติทางการเงิน ที่นำไปสู่การล่มสลายของสถาบันการเงินบางแห่ง นำไปสู่ความตกต่ำของดอกเบี้ย หรือวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งที่เริ่มจากประเทศไทย เมื่อพ.ศ. 2540 ที่ได้ลุกลามไปยังหลายประเทศ นำไปสู่การตกต่ำของอัตราดอกเบี้ยต่อเนื่องยาวนานจนปัจจุบัน(2560)

สำหรับประเทศไทยเป็นที่ทราบกันดีว่า มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมของ ประเทศตะวันตก มีระบบการเงินที่มีระบบดอกเบี้ยเป็นตัวขับเคลื่อนตามแนวทางของตะวันตก จะเห็นได้จากการจัดตั้งธนาคาร "บริษัทสยามกัมมาจลทุนจำกัด โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่น มหิศรราชหฤทัย เมื่อพ.ศ.2544 ซึ่งต่อมาก็คือธนาคารไทยพาณิชย์นั้น เป็นสถาบันการเงินตาม โครงสร้างของตะวันตกคือ เป็นธนาคารที่ใช้ระบบดอกเบี้ยขับเคลื่อนและการจัดตั้งธนาคารหลัง จากนั้น ก็เป็นธนาคารระบบดอกเบี้ย ซึ่งเป็นกฎระเบียบและกฎหมายการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์

ในขณะที่มุสลิมมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพิงสถาบันการเงิน ในการฝากเงินที่ได้จากการ ประกอบอาชีพ การกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนและใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสะดวกสบาย เช่น การซื้อ บ้าน ซื้อรถด้วยสินเชื่อ การไม่มีสถาบันการเงินรองรับความจำเป็นดังกล่าวสร้างความยุ่งยากให้กับ มุสลิม ประเทศประเทศไทยมุสลิมในประเทศไทยส่วนหนึ่งต้องพึ่งพิงสถาบันการเงินดอกเบี้ยในการ ฝากเงินและการกู้ยืม บางส่วนหลีกเลี่ยงด้วยการเก็บเงินไว้ที่บ้าน ซึ่งไม่มีความปลอดภัย ในขณะที่ มุสลิมตามแนวชายแดนมาเลเซียได้ใช้สถาบันการเงินในมาเลเซียในการฝากเงิน ในขณะที่บางส่วน ก็กู้ยืมเงินกันเอง ซึ่งมีความเสี่ยงในการจ่ายเงินเนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ

ด้วยความจำเป็นดังกล่าว จึงนำไปสู่การผลักดันให้มีการจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย แต่ การผลักดันให้เกิดธนาคารอิสลามในประเทศไทยเป็นไปด้วยความสลับซับซ้อน ไม่เพียงประเด็น เรื่องการเงินการธนาคาร แต่เชื่อมโยงไปยังประเด็นด้านความมั่นคงด้วย ซึ่งเป็นประเด็นที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นเรื่องปกติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมมักจะถูกหน่วยงานราชการนำไปผูกโยงกับ ปัญหาคความมั่นคง แม้ในหลายกรณีไม่ได้เกี่ยวข้องกันก็ตาม

3.2 การเคลื่อนไหวผลักดันจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลามในประเทศไทย

การเคลื่อนไหวให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามในประเทศไทยเป็นการเคลื่อนไหวตามกระแสโลกอิสลามที่มีการเคลื่อนไหวจัดตั้งระบบการเงินอิสลามตั้งแต่ทศวรรษ 1920 จากการเคลื่อนไหวของปัญญาชนมุสลิมเริ่มจากในอียิปต์ ในนามกลุ่มภราดรภาพมุสลิม จนทศวรรษ 1940 ได้เกิดสถาบันการเงินขนาดเล็กในมาเลเซียและปาเกีสถาน (Mohamed Ariff, Islamic Banking In Southeast Asia, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1992) จนทศวรรษ 1960 ชาวบ้านของอียิปต์ ชื่อ Mit Ghamr ได้ก่อตั้งสถาบันการเงินขึ้นเป็นแห่งแรกในอียิปต์ โดยได้มีการเริ่มต้นการทดลองธนาคารออมทรัพย์ที่มีการแบ่งปันผลกำไรที่อียิปต์ ในค.ศ. 1974 มีการก่อตั้งธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic Development Bank : IDB) ในซาอุดีอาระเบีย ถัดมา มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามคูไบในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ก่อนจะกระจายไปยังหลายประเทศ (บรรจง บินกาชัน (แปล) ธนาคารอิสลาม ธนาคารปลอดดอกเบี้ย, 2546) จนปัจจุบันสถาบันการเงินหลายแห่งทั้งในยุโรปและอเมริกา ได้เปิดแผนกธนาคารอิสลามขึ้นมา เพื่อรองรับเงินฝากและการลงทุนจากพลเมืองมุสลิมที่มีรายได้สูงจากการค้าน้ำมัน มหาวิทยาลัยหลายแห่ง ได้เปิดหลักสูตรการเงินอิสลามขึ้นมารองรับ เป็นการกลับมาของระบบเศรษฐศาสตร์อิสลามที่มีสถาบันเป็นตัวขับเคลื่อน

กล่าวได้ว่า ระบบการเงินอิสลามได้เติบโตสูงใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งหนึ่งในนั้นมีสถาบันการเงินระหว่างประเทศได้เปิดแผนกการเงินอิสลามขึ้นมาโดยตัวเลขในค.ศ. 2005 มีสถาบันการเงินอิสลาม 187 แห่งทั่วโลก (Timothy Cuffe, The rise of Islamic finance (IMF Report 2006 Finance Asia), September 2006) รวมทั้งมหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกาและยุโรป อาทิ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด, มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด เป็นต้น ได้เปิดแผนกการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเงินอิสลาม

ในประเทศไทยการเคลื่อนไหวเพื่อจัดตั้ง "สถาบันการเงินอิสลาม" มีการเสวนาพูดคุยกันในกลุ่มผู้รู้ทางศาสนาและนักเคลื่อนไหวมุสลิมหลังทศวรรษที่ 20 แต่การเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรมมาจากกลุ่มวาดะห์ที่ประสานกับสภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย (การุณ ฎุใหญ่, สัมภาษณ์, 2559) มีการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม และความคุ้มค่าในเชิงธุรกิจ ตลอดจนแนวทางการผลักดันให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลามจะต้องตราเป็นกฎหมายเฉพาะหรือแก้กฎหมายที่มีอยู่เพื่อเปิดช่องให้จัดตั้งสถาบันการเงินที่ปลอดจากดอกเบี้ยได้ อย่างไรก็ตามการจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม ไม่ได้ศึกษาจุดคุ้มทางธุรกิจที่ชัดเจน จึงมีแนวคิดให้ตรากฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขึ้นมาเป็นการเฉพาะ (การุณ ฎุใหญ่, สัมภาษณ์, 2559)

อีกด้านหนึ่งมีการแสดงความคิดเห็นว่า การจัดตั้งธนาคารอิสลามในประเทศไทยอาจจะยังไม่เกิดขึ้นได้เนื่องจากปริมาณพลเมืองมุสลิมในประเทศไทยมีจำนวนมากนักในความเห็นของ

สุรินทร์ พิศสุวรรณ “มุสลิมส่วนใหญ่กระจายอยู่ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะในภาคใต้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการค้าการผลิตเพียงเล็กน้อย ซึ่งไม่เพียงพอที่จะจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม”(Mohamed Ariff, Islamic Banking In Southeast Asia, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies , 1992)

กลุ่มวาคะห์เป็นแกนนำในการผลักดันให้การจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นหลัก แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองบ่อยครั้ง ทำให้การเคลื่อนไหวขาดความต่อเนื่อง โดยในช่วงแรกของการเข้าสู่การเมืองมี เคน โต๊ะมีนา เพียงคนเดียว ซึ่ง“เคน โต๊ะมีนา มีความหวังและเป็นความหวังว่า เมื่อเข้าไปเป็น ส.ส.แล้ว จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับพี่น้องมุสลิมได้มาก แต่เมื่อได้เข้าไปแล้ว ก็ต้องผิดหวัง ทั้งคนที่เลือกและคนที่เลือก ส.ส. เพราะการเข้าไปแค่คนเดียว ไม่สามารถทำอะไรได้เลย”(ประสิทธิ์ ไชยกองพันธ์, เขาหาว่า (ส.ส.นัจมุดดีน) เป็นกบฏ-ปล้นปืน, 2552)

กลุ่มวาคะห์ยุคแรกมอบหมายให้เคน โต๊ะมีนา ลูกชายหะยีสุหลง โต๊ะมีนา เป็นแกนนำต่อมาได้ส่งต่อให้วันมูหะมัดนอร์ มะทา ในการเลือกตั้งปี 2526 เคน โต๊ะมีนา ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงคนเดียว แต่ในการเลือกตั้งปี 2529 กลุ่มวาคะห์ซึ่งสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ได้เข้ามาเป็นทีมแต่มีปัญหาขัดแย้งบางประการ ทางกลุ่มที่มีแกนนำพรรคประชาธิปัตย์ในตอนนั้นรวมอยู่ด้วย เช่น วีระกานต์ มุสิกพงศ์, เฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ แยกตัวออกส่งผลให้พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีขณะนั้นประกาศยุบสภา เมื่อพ.ศ.2531 กลุ่มวาคะห์ได้เข้ารัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แต่การผลักดันให้ตรากฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยก็ไม่สำเร็จเป็นรูปธรรมจนมีการยึดอำนาจโดยทหารการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นอันพับไป

เหตุผลหนึ่งที่การผลักดันให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยไม่บรรลุผลเนื่องจากความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อระบบการเงินอิสลามและถูกมองว่าเป็นปัญหาความมั่นคงด้วย(วันมูหะมัดนอร์ มะทา, สัมภาษณ์, 2553)

เมื่อการผลักดันจัดตั้งธนาคารอิสลามไม่ประสบความสำเร็จ กลุ่มวาคะห์จึงผลักดันระบบสหกรณ์เข้ามาแทน โดยนำตัวอย่างจากการศึกษาดูงานที่ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีคนมุสลิมเป็นคนกลุ่มน้อยเหมือนในประเทศไทยที่ได้จัดตั้งสถาบันการเงินอิสลามสำเร็จมาปรับใช้ในประเทศไทย (เคน โต๊ะมีนา, สัมภาษณ์, 2553) การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามเริ่มที่จังหวัดปัตตานี โดยเคน โต๊ะมีนาเป็นผู้ผลักดันจากการเรียกประชุมบรรดาผู้นำชุมชน, อิหม่ามจำนวนหลายครั้ง จึงจัดตั้งเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลาม ในนาม”สหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามปัตตานี” เมื่อพ.ศ.2530 ให้บริการฝากเงิน บริการให้กู้ยืมและบริการสินเชื่อเช่าซื้อโดยปราศจากดอกเบี้ย แต่การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เองไม่มีกฎหมายรองรับ แต่ใช้วิธีการให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์อนุญาตให้จัดตั้งได้โดย

อนุโลม(เด่น โต๊ะมีนา,สัมภาษณ์,2553) ซึ่งจนปัจจุบัน(2560)การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามก็ยังไม่มีความหมายรองรับแต่อย่างใด ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะถูกยุบหรือสั่งยกเลิกได้หากผู้นำการเมืองไม่เห็นด้วย (เด่น โต๊ะมีนา,สัมภาษณ์,2553)อย่างไรก็ตามแม้สามารถจัดตั้งได้โดยอนุโลมแต่สหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามได้รับการยอมรับจากสังคมมุสลิมมีการจัดตั้งหลายสิบแห่งทั่วประเทศ เฉพาะเครือข่ายสหกรณ์อิสลามภาคใต้ได้ที่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2545 มีสมาชิกจำนวน 20 แห่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 113,870 คน มีสินทรัพย์รวมกว่า 3 พันล้านบาท กระจายอยู่ใน จังหวัดภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สตูล สงขลา ตรัง ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส(วรวิทย์ บารู, รายงานการดำเนินการเครือข่ายสหกรณ์อิสลามภาคใต้, 2554)

แม้จะมีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามขึ้นมารองรับ แต่การผลักดันให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยก็ยังไม่ถูกทอดทิ้ง หลังการเลือกตั้งพ.ศ.2535 ที่มีรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง ชวน หลีกภัย จากประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี กลุ่มวาระห้ยังเป็นแกนนำในการผลักดันจัดตั้งร่วมกับสภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทยและองค์กรเครือข่าย มีการเสนอกฎหมายเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรแต่ไม่ถูกบรรจุเข้าสู่วาระการประชุมเนื่องจากเป็นกฎหมายการเงินต้องให้ นายกรัฐมนตรีลงนาม แต่นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ไม่ได้ลงนาม โดยไม่ทราบเหตุผล แต่จับกระแสจากการประชุมกับส่วนราชการมีข้าราชการจำนวนมากไม่เข้าใจระบบการเงินอิสลาม มีความหวาดระแวงและถูกเชื่อมโยงเป็นประเด็นปัญหาความมั่นคง(วันมูหะมัดนอร์ มะทา ,สัมภาษณ์,2553)

ในพ.ศ.2535-2544กลุ่มวาระห้ได้เข้าร่วมกับพรรคความหวังใหม่ ที่มีพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นหัวหน้าพรรค ได้มีโอกาสเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลในพ.ศ.2538 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ นำเสนอกฎหมายอีกครั้งหลังการเลือกตั้งพ.ศ.2538 แต่กฎหมายยังไม่เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้ราษฎรก็ได้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจจากการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทส่งผลให้พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อชวน หลีกภัย เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีก็ไม่ลงนามให้กฎหมายดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรด้วยเหตุผลว่า ประเทศไทยมีปัญหาเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในพ.ศ.2540 ได้มี แรงผลักดันให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามจากนโยบายของรัฐบาลในความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ 3 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซียและอินโดนีเซีย ซึ่งจำเป็นต้องมีสถาบันการเงินอิสลามเพื่อการขับเคลื่อน รัฐบาลจึงมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติศึกษาการจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม ระหว่างนั้นรัฐบาลได้เชิญชวนให้ธนาคารพาณิชย์จัดตั้งธนาคารอิสลาม จึงมีการเปิดแผนกชาริอะห์ในธนาคารหลายแห่ง เริ่มต้นที่ธนาคารศรีนคร เป็นแห่งแรกได้เปิดบริการ

แผนธนาคารตามหลักศาสนาอิสลามแต่ต้องปิดตัวลงตามการปิดตัวของธนาคารเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจ

ต่อมาปี 2541 ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์หรือ ธ.ก.ส. ได้เปิดบริการทางการเงินตามหลักชารีอะห์ เน้นการเปิดในชุมชนที่มีมุสลิมอยู่หนาแน่น เช่น พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ในเขตหนองจอก จน พ.ศ. 2545 ธนาคารกรุงไทย ได้เปิดบริการตามระบบชารีอะห์เต็มรูปแบบสาขาแรกที่ถนนวิจิตร ชาญบุลย์ จังหวัดนครราชสีมา โดยเปิดเป็นสาขาที่มีการแยกการบริหาร มีสำนักงาน สาขาเป็นเอกเทศ และเปิดเคาน์เตอร์ชารีอะห์ในสาขาปกติที่สาขาดันหยงมัส สาขาตากใบ และสาขาสุโหงโกลก จ.นครราชสีมา

การเปิดแผนกชารีอะห์ในธนาคารของรัฐยังไม่เป็นที่พอใจของกลุ่มเคลื่อนไหวที่ต้องการให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขึ้นมาเพื่อบริหารการเงินตามหลักการอิสลาม โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับระบบการเงินอื่นเหมือนการเปิดแผนกในสถาบันการเงินที่เป็นระบบดอกเบี้ย โดยกลุ่มวาคะห์ยังเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวผลักดัน ซึ่งในรัฐบาลพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำกลุ่มวาคะห์เปลี่ยนจากเด่น โต๊ะมีนา ส.ส.ปัตตานี เป็นวันมูหะมัดนอร์ มะทา ส.ส.จังหวัดยะลา โดยได้รับตำแหน่งประธานรัฐสภา

เมื่อหมดวาระการดำรงตำแหน่งของรัฐบาลชวน หลีกภัยในพ.ศ.2544 พรรคไทยรักไทยที่มี พ.ต.ท.(ยศขณะนั้น)ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรค ได้เข้ามาเป็นรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี กลุ่มวาคะห์ยังสังกัดพรรคความหวังใหม่และได้เข้าร่วมรัฐบาล ต่อมาได้มีการยุบพรรคความหวังใหม่ไปรวมกับพรรคไทยรักไทย

การผลักดันให้มีการเสนอกฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่ค้างอยู่ตั้งแต่รัฐบาลชวน หลีกภัยได้รับการผลักดันต่อจากกลุ่มวาคะห์ ในการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่จังหวัดนครราชสีมา เมื่อพ.ศ.2545 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการร่างพ.ร.บ.ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและกฎหมายผ่านรัฐสภาในปีถัดมา ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงได้เปิดดำเนินการ โดยเปิดสาขาแรกที่อาคารยูเอ็มทาวเวอร์ คลองตัน เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2546 มีหน่วยงานรัฐประกอบด้วย ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย และกระทรวงการคลัง เป็นต้น ถือหุ้นใหญ่ ต่อมาได้มีการยกเลิกแผนกชารีอะห์ในธนาคารกรุงไทย และธนาคารออมสินมารวมกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

การเห็นชอบให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เนื่องจากพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เห็นช่องทางว่าธนาคารจะประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจจากประสบการณ์ที่ได้ไปดูงานธนาคารอิสลามในปากีสถาน ได้มองเห็นช่องทางบริการทางการเงิน และการระดมทุนของมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ (วันมูหะมัดนอร์ มะทา, สัมภาษณ์, 2553)

เจตนาที่จะให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการให้บริการและการระดมทุนในภูมิภาคไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากปัญหาการเข้ามาลงทุนของต่างประเทศ อาทิ บาห์เรน ที่ต้องการซื้อหุ้นในสัดส่วนที่สูง แต่ภาครัฐมองประเด็นเรื่องความมั่นคง จึงปฏิเสธการซื้อหุ้นจากสถาบันการเงินจากบาห์เรน มีเพียงบรูไนที่เข้ามาถือหุ้นเพียงเล็กน้อย(วันมุหะมัดนอร์ มะทา, สัมภาษณ์, 2553)

ตามที่กล่าวมาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จึงกลายเป็นรัฐวิสาหกิจไปโดยปริยาย อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง โดยมีคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ ที่มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกำกับดูแลในระดับนโยบาย

โครงสร้างของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีบริการรับฝากเงิน บริการให้กู้ยืม โดยมีรายได้จากกำไรและค่าธรรมเนียม เมื่อธนาคารมีกำไรก็จะจ่ายเป็นชะกาต

บริการรับฝากเงิน ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีบริการมากกว่า 10 ผลิตภัณฑ์ แต่แบ่งเป็นโครงสร้างให้ได้ 3 รูปแบบ ในโครงสร้างใหญ่ได้ออกผลิตภัณฑ์ย่อยหลายผลิตภัณฑ์ เช่น เงินฝากเพื่อผู้สูงอายุ, เงินฝากเพื่อการเดินทางไปอัจญ์ เป็นต้น ซึ่งใน 3 รูปแบบประกอบด้วย

- **บัญชีกระแสรายวัน (อัล วะดีอะฮ์ ยัต ดามานะฮ์)**

เป็นเงินฝากเพื่อถอนของผู้ฝากเงิน อาจเรียกว่า เป็นบัญชีรักษาททรัพย์ซึ่งเงินฝากประเภทนี้ อนุมัติฝากไว้กับสถาบันการเงิน โดยทั่วไปก็แทบไม่ได้รับผลตอบแทนอยู่แล้ว เพราะเงินจะถูกถอนออกและนำเข้าตลอดเวลา ซึ่งการฝากเงินในธุรกิจการเงินอิสลาม จึงไม่ได้รับผลตอบแทน และผู้ฝากอาจต้องเสียค่าธรรมเนียมให้กับผู้รับฝากเงินด้วยเข้าไปกรณีการจ่ายเช็ค เพื่อเป็นรายได้เข้าสู่ผู้ประกอบการ

- **บัญชีออมทรัพย์(วะดีอะห์)**

เป็นเงินฝากที่ในระบบธนาคารปกติ ผู้ฝากเงินได้รับผลตอบแทนจากกำไรน้อยมาก เพราะเป็นเงินที่ผู้ฝากเงินถอนเข้าออกตลอดเวลา โดยปกติเป็นบัญชีบรรดาผู้ประกอบการจ่ายเงินเดือนผ่านสถาบันการเงิน จึงมีการฝากถอนออกตลอดเวลา หรือแม้เป็นบัญชีออมทรัพย์ แต่ก็พร้อมให้ผู้ฝากเงินเข้าถอนเงินออกตลอดเวลา ดังนั้น ในกิจการการเงินอิสลามเงินฝากประเภทนี้อาจไม่ได้รับผลตอบแทน หรือได้รับผลตอบแทนน้อยมาก กรณีได้รับการแบ่งปันผลกำไร อยู่ที่จำนวนเงินในบัญชี และระยะเวลาการฝากเงิน หากผู้ฝากเงิน สามารถคงเงินไว้ครบ 1 ปี ซึ่งเป็นรอบของการคิดผลกำไรของธุรกิจ เจ้าของบัญชีเงินฝากก็จะได้รับผลตอบแทนด้วย

- **บัญชีเงินฝากประจำ(มุกุอรอบะฮ์)**

บัญชีเงินประจำหรือบัญชีเงินฝากสะสม เป็นบัญชีที่ผู้ฝากเงินใช้เป็นบัญชีสะสมทรัพย์ มีการฝากเงินเข้าสม่ำเสมอ แต่ไม่ได้ถอนออกไป แบ่งเป็น เงินฝากไม่มีเงื่อนไขและเงินประจำมีเงื่อนไข เงินฝากแบบนี้ธนาคารสามารถนำเงินไปลงทุนได้ซึ่งอัตรากำไรขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของธนาคาร ถือเป็นบัญชีเงินประจำแบบมีเงื่อนไข เป็นเงินฝากที่เจ้าของบัญชี ตกอยู่กับผู้ประกอบกิจการการเงิน ให้นำเงินไปลงทุนได้ โดยได้รับส่วนแบ่งกำไร จากการที่ธนาคารนำเงินไปลงทุน และต้องรับภาระเสี่ยงจากการขาดทุนด้วย ซึ่งโดยปกติธุรกิจการเงิน มักเป็นเป็นธุรกิจที่ได้ผลตอบแทนสูงไม่ว่า เป็นสถาบันการเงินประเภทเรียกเก็บดอกเบี้ย หรือที่ดำเนินการตามหลักการอิสลาม

เงินฝากประจำ ได้แยกย่อยเป็นหลายเงื่อนไข เช่น เงินฝากเพื่อฮัจย์ เงินฝากเพื่อการศึกษา เงินฝากเพื่อผู้อายุ ส่วนใหญ่เป็นการฝากประจำในระยะยาวเพื่อจุดประสงค์ใดประสงค์หนึ่งตามที่ตกลงกัน

บริการให้กู้ยืม

บริการให้กู้ยืมของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย

สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

เป็นบริการสินเชื่อเพื่อซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ ที่อยู่อาศัยมือสองเพื่อก่อสร้าง สินเชื่อเพื่อการซ่อมแซมหรือต่อเติมที่อยู่อาศัย สินเชื่อเพื่อการไถ่ถอนที่อยู่อาศัย และสินเชื่อเพื่อซื้อที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย การคิดกำไรจากการกู้ยืมธนาคารจะบวกราคาที่อยู่อาศัยจากการที่ผู้ขายได้ขายและกำหนดเงื่อนไขการผ่อนจ่ายไว้จะจ่ายเป็นระยะเวลากี่ปี ข้อแตกต่างระหว่างการคิดกำไรของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป คือ ธนาคารอิสลาม อัตรากำไรของธนาคารจะคงที่ไม่ขึ้นลงเหมือนระบบดอกเบี้ยที่ขึ้นลงตามตลาดเงิน การกำหนดอัตรากำไรตายตัวทำให้ผู้ซื้อสินค้าไม่ต้องการรับความเสี่ยงจากการขึ้นลงของดอกเบี้ยและสามารถกำหนดเวลาการผ่อนจ่ายได้ชัดเจน

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยยังไม่มีระบบการกู้ยืมเพื่อการลงทุน(มูฎอโรบะห์) แต่ใช้ระบบการกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นรูปแบบมูฎอโรบะห์ เช่น นาย ก.ต้องการกู้ยืมเงินไปลงทุนในกิจการอสังหาริมทรัพย์ ก็จะต้องนำหลักทรัพย์ เช่น ที่ดินมาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน แตกต่างจากธนาคารอิสลามในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีบริการให้กู้ยืมแบบมูฎอโรบะห์

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยคิดอัตรากำไรในระดับ 7% ตามอัตราที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เนื่องจากเป็นอัตราที่ยอมรับกันทั่วไปและมีการใช้กำหนดอัตราดอกเบี้ยของศาลยุติธรรม

(อรุณ บุญชม, สัมภาษณ์, 2558)

สินเชื่อเนกประสงค์มีหลักประกันและสินเชื่อเนกประสงค์ไม่มีหลักประกัน

เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลที่บุคคลธรรมดาผู้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยการปล่อยกู้ธนาคารจะพิจารณาจากความสามารถในการผ่อนชำระ โดยคิดอัตราค่าไ้เหมือนกรณีของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยแต่อัตราค่าไ้จะสูงกว่า

นอกจากนี้ ก็เป็นสินเชื่อตามมาตรการของรัฐบาล ประกอบด้วย

สินเชื่อเพื่อการศึกษา กยศ. เป็นสินเชื่อเพื่อให้นักศึกษากู้ยืมและใช้คืนเมื่อจบการศึกษา

ระบบงาน e-Studentloan (กองทุนเงินให้ยืมเพื่อการศึกษา)

โครงการสินเชื่อเสริมสร้างธุรกิจรายย่อยมุสลิม (เว็บไซต์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย, 2560)

การจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นผลจากการเคลื่อนไหวผลักดันของกลุ่มนักการเมืองมุสลิมผสานกับการภาคประชาสังคม โดยฝ่ายกำกับนโยบายเห็นด้วย การผลักดันจึงประสบความสำเร็จ โดยที่องค์กรที่มีหน้าบริหารองค์กรอิสลามอย่างสำนักจุฬาราชมนตรีและคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งถือเป็นองค์กรชั้นนำไม่ได้มีความเคลื่อนไหวผลักดันแต่อย่างใด

บทที่ 4

การเคลื่อนไหวเพื่อออกกฎหมายบริหารองค์กรอิสลามและกิจการฮาลาล

การบริหารองค์กรศาสนาอิสลามในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 3 ระดับด้วยกัน ประกอบด้วย

1. การบริหารระดับชุมชน คือ มัสยิด
2. การบริหารระดับจังหวัด คือ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และ
3. ระดับชาติ คือ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและจุฬาราชมนตรี

โครงสร้างเหล่านี้มีความเป็นมาอย่างไร ขออภิปรายพอสังเขป

ลักษณะของสังคมมุสลิมทั่วโลกมีจุดเด่นคือจะมีการก่อสร้างมัสยิดในทุกแห่งที่มีมุสลิมอาศัยตั้งแต่บ้านไม่กี่หลังคาเรือน จนระดับชุมชน หมู่บ้าน และระดับจังหวัด การละหมาดที่มัสยิดร่วมกันผู้ละหมาดจะได้ผลบุญ 27 เท่าของการละหมาดคนเดียว และยังเป็นสถานที่ที่มุสลิมรวมตัวเพื่อละหมาดร่วมกันในวันศุกร์ มัสยิดถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนไม่เพียงสำหรับการละหมาด แต่เป็นศูนย์กลางสำหรับการประชุมปรึกษาหารือในกิจกรรมต่างๆ ทั้งการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนเศรษฐกิจ

1. การบริหารองค์กรอิสลามระดับชุมชน

การก่อตั้งมุสลิมของมุสลิมในประเทศไทยในอดีตจะมีผู้บริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างมัสยิด แต่ปัจจุบันมุสลิมไปอยู่กระจัดกระจายที่ดินสำหรับก่อสร้างมัสยิดจะต้องซื้อ ซึ่งทั้งการซื้อที่ดินและการก่อสร้างจะอาศัยการจัดงานระดมทุน การจัดงานระดมก่อสร้างมัสยิด การจัดงานก็จะมีกิจกรรมการแสดงพื้นที่ถิ่น การขับร้องเพลงอนาซิดสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าและศาสนทูต มัสยิดจึงเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม ด้วยมัสยิดเป็นแหล่งรวมมุสลิม จึงเกิดเป็นร้านค้าขายสินค้ารอบๆมัสยิดๆจึงกลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านไปโดยปริยาย อีกทั้งมัสยิดยังเป็นแหล่งระดมชะกาด (ทานบังกัป) ให้กับผู้ยากไร้ ยากจน เด็กกำพร้า หญิงหม้าย เป็นต้น เป็นอีกช่องทางหนึ่งของกรมมนเวียนทางเศรษฐกิจ

มัสยิดบริหารโดยอิหม่าม เป็นผู้นำสูงสุดในมัสยิด รองลงมาคือโต๊ะ เป็นผู้บรรยายธรรมและบิหล่าน ผู้บอกเวลาละหมาดและเรียกร้องเชิญชวนให้คนมาละหมาด ในกฎหมายมัสยิดอิสลามพ.ศ. 2491 ได้กำหนดให้คณะกรรมการมัสยิดจำนวน 7 คน และให้เป็นนิติบุคคล การจัดตั้งจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานของกระทรวงมหาดไทย แต่การยุบเลิกคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

รายงานต่อคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ในกฎหมายฉบับดังกล่าว ไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของอิหม่าม คอเต็บ บิหล่าน และคณะกรรมการมัสยิด แต่โดยพฤตินัยผู้บริหารมัสยิดจะต้องรับผิดชอบในการให้ความรู้ด้านศาสนาแก่สัปบุรุษ(ผู้ที่ขึ้นทะเบียนกับมัสยิด)และรณรงค์ให้ทำความดีตามหลักศาสนา และต้องรับผิดชอบด้านการเงินและการบริหารอื่นๆที่เกี่ยวข้องมัสยิดทั้งหมด การบริหารมัสยิดไม่มีระบบตรวจสอบเพราะมันในความซื่อสัตย์ของผู้ทำหน้าที่บริหาร

2. การบริหารองค์กรอิสลามระดับจังหวัด

ในการบริหารองค์กรอิสลามระดับจังหวัดที่มีจำนวนมุสลิมมากเพียงกำหนดให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แต่งตั้งโดยกระทรวงมหาดไทย มีประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กรมการจังหวัดหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม แต่แม้ตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จะไม่มีบทบาทหน้าที่อะไรนอกจากการเป็นที่ปรึกษาของส่วนราชการ แต่ถือว่าเป็นผู้นำมุสลิมในจังหวัดที่มุสลิมให้การยกย่องเชื่อถือ เพราะโดยส่วนใหญ่ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคนที่มีความรู้ด้านศาสนาและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดและเป็นที่ยอมรับของทางราชการ

3. การบริหารองค์กรอิสลามระดับประเทศ

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งพระยาจุฬาราชมนตรีตั้งยุคลปลายกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตน โกสินทร์มีหน้าที่กำกับราชการกรมท่าขวาและดูแลมุสลิมทั่วราชอาณาจักร ตำแหน่งพระยาจุฬาราชมนตรี(สอน อหะหมัดจุฬา)ตำแหน่งพระยาจุฬาราชมนตรีในสุดท้ายที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ได้สิ้นสุดลงเมื่อเมื่อพ.ศ.2479 ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีได้ว่างลง จนปี 2488 ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม กำหนดให้มีจุฬาราชมนตรี เป็นที่ปรึกษาพระมหากษัตริย์และมีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย จึงมีตำแหน่งจุฬาราชมนตรีอีกครั้ง แต่บทบาทได้เปลี่ยนแปลงไปจากผู้นำศาสนาอิสลามตามกฎหมายถูกบัญญัติให้เป็นที่ปรึกษาพระมหากษัตริย์ จนปี 2491 ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม(ฉบับที่ 2) ได้เปลี่ยนแปลงหน้าที่จุฬาราชมนตรีเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม แต่เป็นผู้นำมุสลิมโดยพฤตินัยหรือโดยการยอมรับของมุสลิมทั่วประเทศ

การเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันกฎหมายการองค์ศาสนาอิสลามยุคแรก

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 4 ปี ตำแหน่งพระยาจุฬาราชมนตรีได้ถูกยุบเลิกทำให้การบริหารกิจการอิสลามสิ้นสุดลง แซ่ม พรหมยงค์ ซึ่งเป็น 1 ในสมาชิกคณะราษฎรที่สนิทสนมกับปรีดี พนมยงค์ 1 ในแกนนำคณะราษฎร ได้ผลักดันให้มีการออกพระราชกฤษฎีกาด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม จนปี 2488 จึงประสบความสำเร็จมีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม และแซ่ม พรหมยงค์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นจุฬาราชมนตรี ซึ่งขณะนั้นกำหนดให้เป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์

พระราชกฤษฎีกาด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม จนปี 2488 ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยจำนวนไม่ต่ำกว่า 5 ท่าน โดยการแต่งตั้งของกระทรวงมหาดไทยมีจุฬาราชมนตรี เป็นประธาน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านศาสนาอิสลามแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวของ แซ่ม พรหมยงค์ ในการผลักดันให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม จนปี 2488 ผู้เขียนเห็นว่า มาจากการที่ปรีดี พนมยงค์ มีความคิดเป็นประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มในประเทศไทยและส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ แซ่ม พรหมยงค์เป็น 1 ในสมาชิกของคณะราษฎรที่มีความสนิทสนมกับกลุ่มแกนนำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปรีดี พนมยงค์ ทำให้การเจรจาพูดคุยเป็นไปได้ง่าย ขณะเดียวกัน แซ่ม พรหมยงค์ ก็มีผลงานในการเป็นผู้ประสานงานแก้ปัญหาภาคใต้ด้วยเชิญบรรดาอิหม่ามในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มาเข้าพบปรีดี พนมยงค์ และเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในขณะที่ฝ่ายเจ้าเมืองปัตตานีเข้าไปขอการสนับสนุนการเป็นอิสระของปัตตานีที่ประเทศอินเดีย(สุพจน์ ด่านตระกูล, อดีตจุฬาราชมนตรี แซ่ม พรหมยงค์ (ชำซุดดิน มุสตาฟา) กับ ๔ จังหวัดภาคใต้, 2546) อย่างไรก็ตาม แซ่ม พรหมยงค์ ได้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี 2 ปี ก็เกิดการรัฐประหาร เมื่อพ.ศ. 2490 แซ่ม ต้องลี้ภัยทางการเมืองตาม ปรีดี พนมยงค์ ในปี 2497 ได้รับการอภัยโทษได้กลับมาใช้ชีวิตเงียบๆ ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวใดๆ ในพ.ศ.2491 มีการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ศาสนาอิสลาม (ฉบับที่2) ลดหน้าที่จุฬาราชมนตรี จากที่ปรึกษาพระมหากษัตริย์เป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หลังจาก แชม พรหมยงค์ พ้นจากตำแหน่ง คนที่มาเป็นจุฬาราชมนตรีคนใหม่คือ ต่วน สุวรรณศาสน์ ประมาณพ.ศ.2591 มีผู้บริหาร บริษัทแหลมทองค้าสัตว์ จำกัด ได้เข้าปรึกษาเรื่องการส่งออกไก่ไปประเทศคูเวตที่จะต้องเป็นไก่ที่เชือดตามหลักการอิสลาม จึงมีการตรวจรับรองและออกตราฮาลาลให้กับบริษัทแหลมทองค้าสัตว์ จำกัด ในนามสำนักจุฬาราชมนตรี กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการตรวจรับรองฮาลาลของประเทศไทย ที่ต่อมามีบทบาทสูงในกิจการค้าและส่งออกของไทย แต่การตรวจรับรองฮาลาลต่อมาได้เชื่อมโยงกับการผลักดันให้ออกกฎหมายการบริหารองค์กรอิสลามในปี 2540

การเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันกฎหมายการองค์กรศาสนาอิสลามยุคที่ 2

พระราชกฤษฎีกาด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลามที่ออกมาเมื่อปี 2488 เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อบริหารองค์กรศาสนาอิสลามและเป็นที่ยกย่องของส่วนราชการเป็นกฎหมายที่ออกในสมัยที่รัฐบาลมาจากการยึดอำนาจรูปแบบจึงเป็นตามรูปแบบของการปกครองของประเทศไทย คือ ผู้ดำรงตำแหน่งมาจากการแต่งตั้งของส่วนราชการ เมื่อเวลาเปลี่ยนไปประเทศไทยเปลี่ยนจากระบบเผด็จการเป็นประชาธิปไตยรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง ประชาชนรับรู้ในสิทธิของตนเองมากขึ้น ประกอบกับสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป พระราชกฤษฎีกาด้วยการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม ปี 2488 จึงถูกมองว่า ไม่สามารถตอบโจทย์การบริหารองค์กรอิสลามได้มากนัก

กลุ่มวาคะห์ เป็นนักการเมืองที่มีพื้นเพจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องการให้การบริหารองค์กรอิสลามมีความชัดเจนเพราะตามตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกมา 2 ฉบับเป็นกฎหมายที่กำหนดไว้หลวมๆ ไม่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรอิสลามตั้งแต่ระดับมัศยิด ระดับคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและระดับคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยไว้ชัดเจนนัก ที่สำคัญเป็นองค์กรที่มาจากการแต่งตั้งจากส่วนราชการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จึงผลักดันให้มีการแก้ไข (อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์, สัมภาษณ์, 2560)

การผลักดันให้มีการออกกฎหมายบริหารองค์กรอิสลามแห่งประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ปี 2531 มีการระดมความคิดเห็นจากบรรดาอิหม่าม องค์กรเคลื่อนไหวอิสลามทั่วประเทศจำนวน 6 ครั้ง ได้รับความความคิดเห็นที่หลากหลาย โดยเฉพาะจากกลุ่มอิหม่ามที่ไม่ต้องการให้มีการคัดเลือกจากสัปบุรุษประจำมัศยิด โดยที่ข้อเสนอจากกลุ่มวาคะห์ต้องการให้มีการสรรหา(ชูรอ)ตามหลักการอิสลามรวมทั้งข้อเสนอให้จุฬาราชมนตรีในฐานะประธานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย มีวาระเพียงอายุ 70 ปี แต่หากเป็นเฉพาะจุฬาราชมนตรีเพียงอย่างเดียวมีวาระอยู่ตลอดชีวิต เนื่องจากมี

จุฬาราชมนตรีในช่วงท้ายของชีวิตต้องนอนรักษาตัวในโรงพยาบาลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทำให้มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่เป็นข้อถูกคัดค้านจากสำนักจุฬาราชมนตรี รวมทั้งข้อเสนอให้ตำแหน่งตามองค์กรศาสนามีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้กรณีที่มีกระทำความผิด ก็ถูกคัดค้านจากที่สมมนาอิหม่าม (อารีเพ็ญ อัครสินธุ์, สัมภาษณ์, 2560)

การผลักดันกฎหมายเริ่มตั้งแต่พ.ศ.2531 ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งองค์กรมุสลิม บรรดาอิหม่าม ส่วนราชการและฝ่ายการเมือง ประกอบกับการเมืองขาดความต่อเนื่องจึงต้องใช้เวลาค่อนข้างยาวนาน กลุ่มวาคะห์ได้เข้าสังกัดพรรคความหวังใหม่ที่มี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นหัวหน้าพรรค ได้เข้าไปเป็นพรรคร่วมรัฐบาลชวน หลีกภัย ในพ.ศ.2535 เด่น โต๊ะมีนา หัวหน้ากลุ่มเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ด้วยกฎหมายฉบับดังกล่าวขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย จึงเป็นช่องทางให้ผลักดันได้ แต่แม้ฝ่ายการเมืองจะเป็นรัฐมนตรีแต่การผลักดันก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย ต้องจัดสัมมนาระดมความเห็นและที่สำคัญต้องทำความเข้าใจกับความมั่นคงที่ไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย (อารีเพ็ญ อัครสินธุ์, สัมภาษณ์, 2560)

การเคลื่อนไหวผลักดันเริ่มในพ.ศ.2535 แต่ประสบความสำเร็จในปี 2540 หลังมีการเปลี่ยนรัฐบาลจากชวน หลีกภัย เป็นรัฐบาลพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ในขณะที่กลุ่มวาคะห์ ได้ฟ้องถ่ายให้วันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นหัวหน้ากลุ่ม ได้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร บริหารองค์กรอิสลามแห่งประเทศไทยผ่านสภาผู้แทนราษฎร ประกาศใช้ในพ.ศ.2540 ได้เกิดการตื่นตัวกันอย่างกว้างขวางของบรรดาอิหม่าม ที่เป็นครั้งแรกได้คัดเลือกคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด (กอ.)

โครงสร้างของกฎหมายพ.ศ.2540 กำหนดให้มีการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม 3 ระดับ เหมือนกฎหมายฉบับก่อน คือ ระดับมัศยิด ระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยในระดับมัศยิดจะเป็นผู้เลือกอิหม่ามและคณะกรรมการมัศยิด วาระตลอดชีวิต ในระดับจังหวัดอิหม่ามจะเป็นผู้เลือกคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในระดับชาติคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเลือกตัวแทน 1 คน เข้าไปเป็นกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยจังหวัดที่มีมัศยิด 3 แห่งขึ้นไปให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดซึ่งมี 39 จังหวัด มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนในการกำกับดูแลและการส่งเสริมพัฒนาอิสลามในด้านต่างๆตามลำดับชั้น โดยคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีอำนาจออกกฎระเบียบปฏิบัติงานภายในได้ จึงได้มีการกำหนดเป็นฝ่ายต่างๆเพื่อทำหน้าที่ อาทิ ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายกิจการฮาลาล ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายการต่างประเทศ เป็นต้น แต่เป็นองค์กรที่ไม่มีรายได้จากภาครัฐ ยกเว้นตำแหน่งจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการฯจึงไม่มี

เงินเดือน มีเพียงเบี้ยเลี้ยงและค่าใช่จ่ายอื่น รวมทั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็มีการกำหนดระเบียบให้มีฝ่ายต่างๆในการทำงาน

กิจการฮาลาลเป็นประเด็นอ่อนไหวในการเคลื่อนไหว เนื่องจากตามกฎหมายเดิม จุฬาราชมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบตรวจสอบรับรอง ในการผลักดันพ.ร.บ.การบริหารองค์กรอิสลามแห่งประเทศไทย แนวทางของกลุ่มวาคะห์ ได้แยกฝ่ายกิจการฮาลาลและกิจการชะกาศออกมาเป็นเอกเทศ กำหนดออกกฎหมายเรื่องละมับ แต่ถูกคัดค้านจากสำนักจุฬาราชมนตรี (อารีเพ็ญ อุดรสินธุ์, สัมภาษณ์, 2560) จะเห็นได้จากสำนักจุฬาราชมนตรีได้จดทะเบียนลิขสิทธิ์ตราฮาลาลกับกระทรวงพาณิชย์ เมื่อปี 2539 เพื่อเป็นเจ้าของสัญลักษณ์ของฮาลาลประเทศไทย

ฮาลาลในภาษาอาหรับ หมายถึงการอนุมัติในด้านการบริโภค ฮาลาลจึงหมายถึงสิ่งที่ศาสนาอนุมัติให้บริโภคได้ อาทิ สัตว์ที่เชือดตามหลักศาสนา มีการทำความสะอาดตามหลักศาสนา การขนส่งในปนเปื้อนสิ่งต้องห้าม ที่เป็นสิ่งสกปรกและสิ่งต้องห้าม อาทิ สุกร สัตว์มีเขี้ยว สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เป็นต้น

การออกระเบียบให้มีฝ่ายกิจการฮาลาลและให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีฝ่ายกิจการฮาลาลเป็นแนวทางการขับเคลื่อนการตรวจรับรองฮาลาลให้มีความคล่องตัวและให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่ดีกว่าเดิมที่รับผิดชอบโดยสำนักจุฬาราชมนตรีที่ส่วนกลางเป็นผู้ตรวจรับรองฮาลาล ฝ่ายกิจการฮาลาลได้กำหนดให้มีการตรวจรับรองและมีที่ปรึกษาตรวจสอบผู้ประกอบการตลอดทั้งปี ค่าใช้จ่ายเก็บจากผู้ประกอบการ กล่าวคือ ค่าตรวจสอบโรงงานครั้งแรก เรียกเก็บ 15,000 บาท 20,000 บาท และ 30,000 บาทตามขนาดโรงงานแต่ส่วนใหญ่เก็บ 30,000 บาท รวมค่าพาหนะ การออกผลิตภัณฑ์ทุกผลิตภัณฑ์จะต้องเสียค่าโลโก้ผลิตภัณฑ์ละ 500 บาทต่อปี ที่ปรึกษาได้รับเงินตอบแทนเดือนละ 2,000 บาท รวมผู้ประกอบการมีค่าใช้จ่ายค่าตรวจรับรองฮาลาลประมาณ 60,000 บาท

การตรวจรับรองฮาลาล โรงงานผู้ผลิต ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ให้กำหนดให้ฝ่ายกิจการฮาลาลในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ ตรวจสอบ ส่วนจังหวัดที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้ฝ่ายกิจการฮาลาลในคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบตรวจสอบ โดยค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบผู้ตรวจสอบรับรองจะเป็นผู้รับ ส่วนค่าตราฮาลาลผลิตภัณฑ์ละ 500 บาท ต้องจ่ายให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

โดยสรุปฝ่ายกิจการฮาลาลผู้ตรวจสอบจะได้รับค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบโรงงาน 1 แห่ง จำนวน 30,000 บาท กับค่าที่ปรึกษาเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งมีการกำหนดตัวบุคคลรับผิดชอบแต่ละ โรงงาน และเมื่อโรงงานออกผลิตภัณฑ์ก็จะต้องจ่ายค่าตราฮาลาลให้คณะกรรมการกลางอิสลาม แห่งประเทศไทยผลิตภัณฑ์ละ 500 บาท หากโรงงานหนึ่งออกผลิตภัณฑ์ 10 ผลิตภัณฑ์ก็จะต้องจ่าย 5,000 บาทให้กับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งในประเทศไทยมีโรงงานขอการ รับรองฮาลาลประมาณ 4,000 แห่ง แต่มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองฮาลาล ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ประมาณ 160,000 ผลิตภัณฑ์(วินัย ะห์ลัน,สัมภาษณ์,2560) แต่ในจำนวนนี้ ครั้งหนึ่งยกเลิก การขอการรับรองฮาลาลเท่ากับมีผู้ขอการรับรองฮาลาลประมาณ 80,000 ผลิตภัณฑ์ เป็นเงิน ประมาณ 40 ล้านบาท เป็นรายได้ของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยใช้ในการบริหาร องค์กร ส่วนรายได้จากการตรวจรับรองโรงงานประมาณ 4,000 บาท ประมาณ 120 ล้านบาท ตามจังหวัดต่างฟ อาทิ กรุงเทพมหานครและปทุมธานีมีโรงงานขอการตรวจรับรองฮาลาลประมาณ 12 ล้านบาท (เป็นตัวเลขประมาณการ) เป็นรายได้ในการบริหารองค์กรคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัด

การเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการออกกฎหมายการบริหารองค์กรศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทย ไม่เพียงสร้างความชัดเจนในการกำหนดอำนาจหน้าที่และได้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจจากการ ตรวจรับรองฮาลาล จากตัวเลขการส่งออกผลิตภัณฑ์ฮาลาลไปต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยที่ ได้รับการรับรองฮาลาลปีละประมาณ 400,000 ล้านบาทตัวเลขปี 2559(วินัย ะห์ลัน ,สัมภาษณ์,2560)

ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวให้มีการบริหารองค์กรศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทย มา จากการรวมกลุ่มของนักการเมืองมุสลิมที่รวมตัวกันเหนียวแน่นและมีเป้าหมายชัดเจนและมีผู้นำ การเมืองที่เข้มแข็ง ไม่เช่นนั้นก็ยากที่จะประสบความสำเร็จเพราะมีแรงเสียดทานมาก(อารีเพ็ญ อุตร สิ้นธุ์,สัมภาษณ์,2560)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่องบทบาทของมุสลิมไทยในการเคลื่อนไหวทางสังคมผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจอิสลามในประเทศไทย เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของมุสลิมในประเทศไทยที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิต การบริโภคและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างจากคนทั่วไปในสังคม และไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปใช้ชีวิตหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามสังคมทั่วไปได้ ด้วยบทบัญญัติทางศาสนา จึงเกิดขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามและขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเศรษฐกิจอิสลาม ขณะเดียวกันมุสลิมในประเทศไทยมีความหลากหลาย มีความเป็นมาที่แตกต่างกันแม้มีความเชื่อต่างกันแต่มีรูปแบบของการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกัน อีกด้านหนึ่งมุสลิมในประเทศไทยก็มีหลายระดับความรู้ หลายระดับของฐานะและตำแหน่งทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและยึดโยงที่สอดคล้องและแตกต่างกันด้วย

ขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามและขบวนการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นในหลายยุคสมัยนับตั้งแต่การรวมชาติด้วยการออกกฎหมายบริหารราชการแผ่นดินพ.ศ.2454 มีการยุบรวมหัวเมืองเหนือและหัวเมืองทางใต้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย มีการก่อหวอดโดยอดีตผู้นำหัวเมืองปัตตานีเพื่อแยกตัวเป็นอิสระและแม้ไม่ได้ประกาศชัดเจนว่าเป็นการเคลื่อนไหวเพื่ออิสลามแต่หากได้ปกครองตนเองก็หมายถึงได้ใช้ระบบอิสลามในการบริหารราชการแผ่นดินแม้การเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมือง ไม่ใช่การเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่ออิสลามแต่จำเป็นต้องนำมากล่าวไว้เพราะเป็นพื้นฐานของปัญหาที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวในระยะต่อมา กว่า 20 ปีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการปกครองตัวเองได้เบาบางลง แต่พื้นฐานของปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของประชากรมุสลิม โดยเฉพาะมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เคยชินกับการปกครองโดยคนปัตตานีด้วยตนเอง เพราะเมื่อคนต่างพื้นที่เข้าไปความแตกต่างทางด้านความเชื่อ ความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรมประเพณีก่อให้เกิดปัญหาการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม การติดต่อกับทางราชการ การปฏิบัติศาสนกิจบางประการไม่สามารถดำเนินได้อย่างราบรื่น จึงมีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้อง โครงสร้างการปกครองและโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ การเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรมชัดเจน คือการเคลื่อนไหวของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ที่ได้ยื่นข้อเรียกร้อง อาทิ ให้มีผู้ปกครองที่เป็นคนในพื้นที่ มีข้าราชการที่เป็นคนในพื้นที่ใน

สัดส่วนที่เหมาะสม มีการใช้จ่ายเงินภาษีที่เก็บได้ในท้องถิ่นเพื่อคนในท้องถิ่น ตลอดจนการขอให้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการเพื่อความสะดวกของประชาชนในการติดต่อราชการ เป็นต้น เป็นข้อเรียกร้องเพื่อให้การใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้เป็นไปอย่างราบรื่น สะดวกสบาย ไม่มีปัญหาความไม่เข้าใจ ความขัดแย้ง ที่จะนำไปสู่ความเกลียดแค้นชิงชัง ไม่ได้เป็นข้อเรียกร้องเพื่อการปกครองตนเองหรือการแบ่งแยกดินแดนแผ่นดินปัตตานียังเป็นอาณาเขตของประเทศไทย ทหารและตำรวจของรัฐบาลกลางยังคงทำหน้าที่ดูแลธิปไตยและความสงบเรียบร้อยภายใน

การเคลื่อนไหวในยุคแรกจบลงด้วยผู้นำการเคลื่อนไหวถูกจับกุมและหายตัวไป ซึ่งมีข้อมูลว่า ถูกนำตัวไปถ่วงน้ำ นับเป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อขจัดขบวนการเคลื่อนไหวอย่างสันติ ซึ่งผ่านมากกว่า 70 ข้อ ข้อเรียกร้องของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา ยังไม่ได้รับการตอบสนอง

ในเวลาใกล้เคียงกัน การเคลื่อนไหวของผู้นำมุสลิมในกรุงเทพมหานคร ในกรณีของเข้ม พรหมยงค์ ที่ผลักดันให้มีโครงสร้างการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลาม มีจุฬาราชมนตรี มีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกลับประสบความสำเร็จ เพราะมีความสนิทสนมกับผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางการเมืองเองก็เข้าใจในบริบทของมุสลิม แม้ตำแหน่งเหล่านั้นจะมีหน้าที่เพียงให้กับปรึกษาส่วนราชการ แต่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในการมีอยู่ของมุสลิมและเป็นการยอมรับการมีโครงสร้างการบริหารมุสลิมด้วยตนเอง แม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตาม

อย่างไรก็ตาม กรณีการเคลื่อนไหวของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา และเข้ม พรหมยงค์ มาจากบริบทที่แตกต่างกัน ความจำเป็นความต้องการจึงแตกต่างกันและความแตกต่างกันนี้ส่งผลต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับของผู้นำทางการเมือง ผลจึงออกมาแตกต่างกัน

ในขณะที่มุสลิมในภูมิภาคอื่นมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากได้มีการใช้ชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับคนส่วนใหญ่ประเทศ มีภาษาที่สื่อสารภาษาเดียวกัน คือ ภาษาไทย แม้จะมีบางส่วนของภาษามลายูอยู่บ้าง แต่โดยทั่วไปสามารถพูดภาษาไทยได้ ไม่ว่าจะเป็นมุสลิมในภาคใต้ตอนบน มุสลิมในกรุงเทพมหานครและภูมิภาคอื่น ขณะเดียวกันหลักการอิสลามมีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ ในประเทศมุสลิมอาจจะมีโครงสร้างทางกฎหมาย มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับหลักศาสนา แต่ในประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย หลักการบางอย่างมุสลิมสามารถปฏิบัติได้โดยไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้างส่วนบนมารอบรับ อาทิ การกู้ยืมเงินระหว่างกัน การจ่ายและรับชะกาตระหว่างกัน การเชื่อฟังผู้นำ

ในชุมชนหมู่บ้านในการปฏิบัติตามหลักศาสนา แต่กระนั้นการมีโครงสร้างที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ก็จะเป็นสิ่งดีว่าการไม่มี

ด้วยสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับโครงสร้างการปกครองส่วนบน เปลี่ยนแปลงไปจากระบบเผด็จการเป็นประชาธิปไตย ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น และอิทธิพลของการเคลื่อนไหวของนักศึกษา ประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลา 16 ซึ่งนักศึกษามุสลิมจำนวนมากไม่น้อยเข้าร่วมด้วย จึงได้เกิด ขบวนการเคลื่อนไหวในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม โดยหลังสิ้นยุคการปกครองโดยทหาร นักศึกษา และมุสลิมกลุ่มก้าวหน้าได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อสังคมมุสลิม จากยุคแรกที่เป็นกรเคลื่อนไหวของ ผู้นำศาสนาทั้งในปัตตานีและในกรุงเทพมหานคร กลุ่มนักศึกษาได้รวมตัวกันเป็นองค์กรที่ชัดเจน หลากหลายองค์กรและมีการเคลื่อนไหวร่วมกันเหนียวแน่นทำให้เกิดพลังในการเคลื่อนไหว จากการ เคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับผู้ที่ถูกกระทำได้พัฒนาเป็นการเคลื่อนไหว อิสลาม อาทิ สภาก่อตั้งมุสลิมแห่งประเทศไทย มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นต้น รวมทั้งกลุ่มนักศึกษาจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้าร่วมตัวเคลื่อนไหวเพื่อสังคมมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้การเคลื่อนไหวจะขาดความต่อเนื่องหลังจากยุคหะยีสุหลง โต๊ะมีนา ใน ทศวรรษ 2490 จนสิ้นสุดการปกครองโดยทหารแต่ด้วยปัญหาที่ยังเหมือนเดิมแต่แต่แนวทางการแก้ไข ยังไม่มีเมื่อสถานการณ์คลี่คลายการเคลื่อนไหวจึงได้เริ่มต้นขึ้นอีกครั้งด้วยพลังที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้ปรับเปลี่ยนการเคลื่อนไหวเป็นมิชชันนารี ศาสตร์และมีเป้าหมายที่ชัดเจนด้วยการเข้าสู่เส้นทางการเมืองในนามกลุ่มวาดะห์ มีการรวมกลุ่มที่ เหนียวแน่นของนักการเมืองในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้มีจำนวนไม่มากนัก แต่เมื่อ ประสานกับผู้นำการเมืองที่เห็นด้วยกับแนวทางการผลักดันเพื่อแก้ปัญหาจึงเห็นด้วย ส่งผลให้การ เคลื่อนไหวประสบความสำเร็จโดยต้องใช้ระยะเวลายาวนานนับ 20 ปี

ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่ใช่เน้นการศึกษา ไม่ได้เรียนจบด้านศาสนาอิสลาม แต่มี พื้นฐานอิสลามจากการเรียนรู้ในวัยเยาว์ แต่เป็นนักกิจกรรมที่เข้าใจบริบททางสังคม มองเห็นว่า การ กำหนดให้มีโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต ในการ ประกอบกิจการ ประกอบธุรกิจจะช่วยคลี่คลายปัญหาที่มีอยู่ การนำหลักการศาสนามากำหนดเป็น โครงสร้างส่วนบนจะช่วยลดแรงกดดันจากการกระทำความผิดบาปและเป็นการทะลุลวงกำแพงที่ ขวางกั้นความก้าวหน้าและการพัฒนา กล่าวคือ การมีสถาบันการเงินตามหลักอิสลาม ไม่เพียงเป็น

แหล่งฝากเงิน แต่ยังคงช่วยกระตุ้นให้เกิดการค้าลงทุน การมีที่พักอาศัยที่ถูกต้องตามหลักศาสนา
มุสลิมมีความเจริญทางเศรษฐกิจมากขึ้น มีการใช้ชีวิตที่สะดวกสบายและมีความสุขมากขึ้น

ขณะที่นักการศาสนามีมุมมองในการณรงค์ให้มุสลิมปฏิบัติตามหลักศาสนา เน้นเรื่อง
การศึกษาด้านศาสนา องค์กรด้านศาสนา อาทิ มัสยิด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตลอดจนสำนักจุฬาราชมนตรี เหมือนเป็นองค์กรกล้า
หลัง ขาดยุทธศาสตร์และความกล้าหาญในการขับเคลื่อน ต้องให้ขบวนการเคลื่อนไหวภายนอกเข้า
มาเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ตัวเองต่อต้านคัดค้าน

กล่าวโดยสรุป องค์กรศาสนาชั้นนำไม่ใช่องค์กรที่นำการเปลี่ยนแปลงอิสลามในประเทศ
ไทย แต่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ได้พัฒนาตัวเองเป็นกลุ่มการเมือง เป็นผู้ดำเนินการ
เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ความสำเร็จเกิดจากการกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายที่ชัดเจนและ
กระทำอย่างต่อเนื่องซ้ำๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้และเข้าใจของสังคมมุสลิม สังคมต่างศาสนิกและ
องค์กรภาครัฐที่มักจะมองประเด็นความมั่นคงมากกว่าประเด็นการพัฒนา

โดยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ประเทศไทยก่อนจะเป็นประเทศไทยมีการปกครองที่
กระจายอำนาจแบบดั้งเดิม คือมีรัฐศูนย์กลางกรุงเทพมหานครและมีรัฐเจ้าฟ้าคือ เชียงใหม่และ
ปัตตานี แต่ได้กลายเป็นรัฐรวมศูนย์อำนาจนับตั้งแต่การออกกฎหมายบริหารราชการแผ่นดินในสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ยศสมัยที่ก่อกำเนิดรัฐชาติขึ้นมาแทนอาณาจักร มีความ
พยายามหล่อหลอมความแตกต่างให้เห็นหนึ่งเดียว แม้การปกครองจะรวมศูนย์อำนาจการปกครอง
จะบังคับได้ทั่วประเทศ วัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้
เมื่อมีข้อเสนอที่แตกต่างกับผู้กุมอำนาจรวมศูนย์จึงมักจะเกิดความไม่เข้าใจและเกิดปฏิกิริยาไม่เห็น
ด้วย ซึ่งการมีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย การมีกฎหมายบริการองค์กรอิสลามแห่งประเทศไทย
ไทย การมีระบบการตรวจรับรองฮาลาล ไม่ได้สร้างปัญหาในทางการเมืองการปกครองตรงกันข้าม
ได้ช่วยสร้างสรรค์สังคมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการยึดโยงทางสังคม

กรณีของการตรวจรับรองฮาลาลประเทศไทยเป็นความสำเร็จที่ได้กลายเป็นโมเดลของ
ประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย อย่างญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และกัมพูชา ที่ได้ขอให้ผู้บริหารองค์กรการ
ตรวจรับรองฮาลาลของไทยไปเป็นที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาระบบการตรวจรับรองฮาลาลในประเทศ
นั้นๆ (วินัย ดะห์ลัน, สัมภาษณ์, 2559) ขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์ฮาลาลซึ่งผู้ประกอบการมากกว่าร้อยละ
90 ไม่ใช่มุสลิมสามารถส่งออกสินค้าไปยังตลาดมุสลิมนารายได้เข้าประเทศปีละหลายแสนล้าน

บาทและมียอดการเติบโตมากกว่าสินค้าอื่น(เติบโตปี 2559ประมาณร้อยละ12(ปกรณ์ ปรีชากร ,สัมภาษณ์,2560)

ข้อเสนอแนะ

1. ขบวนการเคลื่อนไหวอิสลามในประเทศไทยประสบความสำเร็จจากความร่วมมือหลายองค์กรที่ร่วมผลักดันกลายเป็นพลังการขับเคลื่อน การแปรเปลี่ยนพลังการเคลื่อนไหวจากภาคประชาสังคมเป็นกลุ่มพลังการเมือง ที่นโยบาย ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวและมีเป้าหมายชัดเจน จึงต้องสร้างจิตสำนึกให้สังคมมุสลิมมีคนที่มีความเชื่อที่รวมตัวกันเป็นพลังขับเคลื่อนให้มากขึ้น สร้างความที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิมและสังคมไทยโดยรวม จะเป็นพลังในการขับเคลื่อน มีการเรียนรู้ปัญหาและมีแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นระบบ มีเป้าหมาย มียุทธศาสตร์การขับเคลื่อนที่ชัดเจนและประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอกอย่างมีพลัง

2. องค์กรนำของอิสลาม อย่างสำนักจุฬาราชมนตรี คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ควรปรับเปลี่ยนตัวเองจากองค์กรอนุรักษ์นิยมที่รอให้องค์กรภายนอกเข้ามาเปลี่ยนแปลง ต้องมีความกล้าหาญ มียุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหวผลักดันการกำหนดโครงสร้างส่วนบนตามหลักอิสลามและมีการประสานพลังกับองค์กรภายนอกอย่างสร้างสรรค์ ต้องตระหนักว่า องค์กรนำเหล่านี้เป็นตัวแทนของมุสลิมทั่วประเทศ ไม่ใช่ตัวแทนอำนาจรัฐ

3. สังคมมุสลิมจะต้องตระหนักในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการศาสนาอย่างเคร่งครัด ควรสนับสนุนส่งเสริมขบวนการเคลื่อนไหวหรือฝ่ายของค็กรนำเพื่อเป็นพลังเสริมผลักดันให้การเคลื่อนไหวประสบความสำเร็จมากขึ้น รวมทั้งการประสานเชื่อมโยงกับองค์กรนำเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารในการสร้างความเข้าใจต่อคนในสังคม

4. ภาครัฐจะต้องเข้าใจในความแตกต่าง และควรสนับสนุนการเคลื่อนไหวที่เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ไม่มองเป็นปัญหาความมั่นคง เพราะการเมืองค็กรทางสังคมและเศรษฐกิจที่ผ่านสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นแนวทางช่วยขับเคลื่อนความเข้มแข็งทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

5. ภาคการเมืองเป็นตัวจักรขับเคลื่อนที่สำคัญ ความสำเร็จที่ผ่านมาจากความเห็นชอบของผู้นำการเมืองที่กุมอำนาจที่เข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ไข การเมืองจึงต้องเข้าใจในประเด็นข้อเรียกร้องทั้งหลายอย่างสร้างสรรค์

6. ควรมีโครงสร้างที่ทำหน้าที่ศึกษาปัญหาอย่างเป็นระบบอย่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ทำหน้าที่ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยจัดตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมมุสลิมแห่งชาติ หรือคณะอนุกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมมุสลิมแห่งชาติ สังกัดกับคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะทำให้มีการศึกษาการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมมุสลิมในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ มีข้อมูลที่ชัดเจน ที่จะก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาตามแนวทางอิสลามที่สร้างสรรค์และต่อเนื่อง(อับดุลเลาะ อับรฺ, สัมภาษณ์, 2553)

7. ควรมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานขององค์กรอิสลาม โดยให้มีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจ มีระบบการตรวจสอบทางการเงิน เพื่อให้การทำงานมีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล มีความน่าเชื่อถือ เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรและของมุสลิมในประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายการอ้างอิง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY